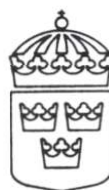

Riksdagens protokoll

1990/91:108

Tisdagen den 7 maj

Kl. 14.30–16.48

Protokoll
1990/91:108

1 § Förlängd ledighet

Svar på frågor

Talmannen meddelade att ansökan om ytterligare ledighet på grund av sjukdom inkommit från *Birgitta Johansson* (s) för tiden den 16–30 maj.

Kammaren biföll denna framställning.

Talmannen anmälde att *Christina Raud* (s) även i fortsättningen skulle tjänstgöra som ersättare för *Birgitta Johansson*.

2 § Svar på fråga 1990/91:570 om bibliotekarieutbildningen

Anf. 1 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON (s):

Herr talman! Lars Sundin har frågat mig om eventuella förändringar i den framtida bibliotekarieutbildningen. Sundin ställer frågan med anledning av vissa överväganden som nyligen presenterats i en rapport från universitets- och högskoleämbetet (UHÄ).

Regeringen uppdrog i september 1989 åt UHÄ att göra en uppföljning av bibliotekarieutbildningen i den nya form som tillämpats vid högskolan i Borås sedan höstterminen 1989. UHÄ har med anledning av uppdraget tillsatt en särskild arbetsgrupp – Översynsgruppen för bibliotekarieutbildningen, som nyligen kommit med en rapport. Det är tankegångarna i denna rapport som ligger bakom Sundins fråga. Rapporten har just varit föremål för remissbehandling. Översynsgruppen skall nu göra sina ställningstaganden, varefter UHÄ har att ta ställning till vad översynsgruppens arbete bör leda till. UHÄ skall redovisa sina förslag till regeringen den 1 januari 1992.

Jag finner därför inte anledning att nu uttala mig om den framtida bibliotekarieutbildningen.

Anf. 2 LARS SUNDIN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

Ja, visst är det tankegångarna i den rapporten som ligger bakom min fråga. Just en uppföljning av bibliotekarieutbildningen sedan 1989 menar jag att gruppen inte har gjort. Man har möjligen gjort en uppföljning av den utbildning som bedrevs före 1989 och som kanske med viss rätt kan kritiseras: den

Svar på frågor

kanske inte var högskolemässig, den hade inte den forskningsanknytning som man kan begära, den hade inte de internationella kontakter som man kan begära. Men allt detta är nu, som det heter, åtgärdat. Man har forskningsanknytning – över hälften av lärarna har det. Man har internationell anknytning till biblioteksskolorna i Stuttgart i Tyskland, i Lyon i Frankrike och i England och med universitet i Amerika. Jag tycker därför inte att det är en rättvis utredning som gruppen har gjort. Är det att fullgöra uppdraget, statsrådet Göransson, när man ser på hur utbildningen bedrevs före 1989 och inte efter 1989?

Anf. 3 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON (s):

Herr talman! Eftersom vi dels har remitterat översynsgruppens rapport för yttrande, dels i kompletteringspropositionen har redovisat ganska genomgripande förslag till förändrad styrning av högskolan och ändrad struktur för högskolans grundläggande undervisning, tycker jag inte att man behöver känna någon oro, även om man, som Lars Sundin, bedömer att översynsgruppen har varit orättvis i sin utredning. Den kritik som i så fall, med eller utan fog, kan riktas mot gruppen blir ju då belyst. Det finns alltså rejäl tid för dem som har synpunkter på utbildningen, för dem som på olika sätt är berörda av den, att framföra sina synpunkter och få dem hörda. Jag har därför tillförsikt inför den fortsatta hanteringen av frågan.

Anf. 4 LARS SUNDIN (fp):

Herr talman! Jag tackar för den upplysningen.

Gruppen har ju även en annan kritisk synpunkt: Den vill gärna lägga ut den framtida bibliotekarieutbildningen på tre fyra högskoleorter. Det kan man ha förståelse för – det låter bra i princip och i teorin. Men kommer resurserna att räcka till att man lägger ut den på tre fyra orter? Jag tror att det då blir fråga om att splittra resurserna; jag tror inte att det blir fråga om att tillföra nya resurser till bibliotekarieutbildningen.

Om man lägger ut utbildningen på tre fyra orter slår man sönder de resurser som redan finns i Borås, lärarkåren splittras, det fina biblioteket slås kanske sönder, den forskning som har kommit i gång avbryts och de internationella kontakter som man har utvecklat kanske avbryts. Är det, mot bakgrund av de knappa resurserna, rimligt att lägga ut utbildningen på tre fyra orter?

Anf. 5 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON (s):

Herr talman! Just den typen av frågor får vi rimlig tid att noga pröva under hösten och vintern.

Anf. 6 LARS SUNDIN (fp):

Herr talman! Som boråsare och som lokalpatriot undrar jag också om statsrådet instämmer i gruppens vrångbild av Borås som kulturmiljö och som lämplig miljö för en högskola.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 7 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON (s):

Herr talman! Martin Olsson har frågat mig om vilka åtgärder regeringen tänker vidta för att tillgodose behovet av samiskspråkiga tolkar och översättare samt lexikon och läromedel i samiska – detta med anledning av same-rättsutredningens slutbetänkande Samerätt och samiskt språk.

Det samiska språket har en stor betydelse för den samiska kulturens fortbestånd, och det är ytterst angeläget att på olika sätt stärka det samiska språkets ställning. Jag vill erinra om att när regeringen och riksdagen tog ställning till förslagen i rapporten (Ds 1989:38) Samisk kultur fördubblades anslaget till bidrag till samisk kultur. Vidare tillkom genom den senaste forskningspropositionen ytterligare resurser för samisk forskning. Vid båda tillfällena hänvisades till möjligheten att stödja sådana projekt som kunde stärka det samiska språket.

När det gäller utveckling och produktion av läromedel för sameskolorna får sameskolstyrelsen från den 1 juli i år ett vidgat ansvar samtidigt som den får en allmän resursförstärkning.

I övrigt är samerättsutredningens förslag i slutbetänkandet ute på remiss. Remisstiden går ut den 31 maj. Något ställningstagande från regeringens sida har därför ännu inte gjorts.

Anf. 8 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Jag vill tacka utbildningsministern för svaret på min fråga.

Språket är ju den viktigaste kulturbäraren – därför är det av största betydelse att minoritetsspråk kan leva vidare. För bevarande av den samiska kulturen är det därför viktigt att stärka det samiska språkets ställning.

Samerättsutredningen framlade i höstas olika förslag, syftande till att öka det samiska språkets status, bl.a. genom att det skall användas både muntligt och skriftligt vid kontakt med vissa myndigheter; det skulle bedrivas försöksverksamhet i Kiruna och Gällivare kommuner med att använda samiska gentemot kommunala myndigheter.

För att möjliggöra denna ökade användning av det samiska språket fordras det flera tolkar och översättare än hittills. För att möjliggöra utbildning fordras det läromedel – bland det viktigaste är aktuella och tillräckligt omfattande svensk-samiska ordböcker.

Jag har ställt min fråga om vilka åtgärder som regeringen överväger för att tillgodose behovet av tolkar, översättare, lexika och läromedel i samiska eftersom det är viktigt att brister i sådana avseenden inte får hindra exempelvis ett genomförande av samerättsutredningens förslag. Mot bakgrund av svaret undrar jag om utbildningsministern kan lova att sådana brister inte kommer att föreligga och att de alltså inte skall utgöra hinder att inom rimlig tid genomföra samerättsutredningens förslag när det gäller stöd till och utveckling av det samiska språket.

Anf. 9 BENGT GÖRANSSON (s):

Herr talman! Jag kan försäkra Martin Olsson att jag både har lagt ned och är beredd att lägga ned betydande möda för att på olika sätt stärka den sa-

Svar på frågor

miska kulturens och det samiska språkets ställning. Samtidigt vill jag gärna erkänna att jag inte har sett utbildningen av tolkar som den mest angelägna uppgiften.

Ett av problemen är att ett mycket stort antal av samerna själva inte talar tillräckligt bra samiska för att ha glädje av att bli tolkade från samiska till svenska, som de talar bättre. Jag har då ansett det centralare med språkundervisning i skolan, att man ser till att de samiska barnen utnyttjar den möjlighet till samespråklig undervisning som finns. Det är inte på samma sätt som när det gäller vissa invandrargrupper ett översättningsproblem för dem som inte har tillgång till det svenska språket – det handlar om att stärka ett språk som av olika skäl har trängts undan under ett antal år. Då är det som jag ser det i första hand andra åtgärder än utbildning av tolkar som är det angelägnaste.

Anf. 10 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Jag ställde min fråga med utgångspunkt i de förslag som samerättsutredningen har lagt fram. I andra sammanhang har man framhållit vikten av att i skolan och på annat sätt stärka det samiska språkets ställning. Men i samerättsutredningen föreslås möjligheterna att ge språket en högre status genom att det skulle få användas vid kontakt med vissa statliga och kommunala myndigheter i två speciella kommuner. Självfallet behövs det tolkar och översättare för att det skall vara möjligt att verkligen använda språket.

De farhågor som jag har tagit upp är inte bara mina utan de finns hos den samiskspråkiga institutionen vid Umeå universitet. Jag undrar: Är oron för att det inte finns tillräckligt med lexika och tillräckligt med läromedel i övrigt en oro som är obefogad? Anser utbildningsministern att situationen inte är sådan att det utgör ett hinder för genomförande av de nämnda åtgärderna?

Anf. 11 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON (s):

Herr talman! Nej, den oro som finns för det samiska språkets fortbestånd är mycket befogad. Vad jag visat på är att det finns anledning att mycket noga pröva vilka åtgärder som skall vidtas för att tillgodose önskemålen. Att utbilda tolkar som skall stå till förfogande för att tolka åt personer som inte talar tillräckligt bra samiska för att kunna använda tolk är inte, tycker jag, den insats som skall prioriteras framför den att möjliggöra utgivning av samisk litteratur, att möjliggöra en bättre skolundervisning, att möjliggöra för föräldrar att tillsammans med sina barn ta del av samiska kulturprogram, osv. Det finns en rad andra områden som jag för min del är beredd att prioritera. Det tog jag i dag tillfället i akt att redovisa inför kammaren.

Anf. 12 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Det är viktigt att vi inte talar förbi varandra här. Det är ju inte samerna som skall ha hjälp att tolkas till svenska, utan det är de svensk-språkiga myndighetspersonerna som, om det förslag som samerättsutredningen har lagt fram skall genomföras, måste kunna tolkas till samiska. De måste både kunna ordna översättning till samiska och klara muntliga kon-

takter med samiskspråkiga. Det är där som det fordras tolkar – det är inget tvivel om det.

Allmänt verkar vi vara ense om – det är jag glad över – att språket behöver stärkas. Sverige ligger efter Norge och Finland när det gäller samepolitik. I det här fallet kan jag erinra om att både Norge och Finland har samiska språklagar, och det hoppas vi få även i Sverige. Men jag har som sagt ställt min fråga för att höra vilka åtgärder som har vidtagits för att man skall kunna genomföra samerättsutredningens förslag när det gäller språket.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1990/91:108

7 maj 1991

Svar på frågor

4 § Svar på fråga 1990/91:558 om personalbostäderna vid Såtenäs flygflottilj

Anf. 13 Försvarsminister ROINE CARLSSON (s):

Herr talman! Britt Bohlin har frågat mig om jag är beredd att medverka till ett bibehållande av personalbostäderna vid F7 Såtenäs.

Frågan om personalbostäder behandlades av riksdagen år 1981, då riksdagen beslutade att statens bestånd av uthyrningsbostäder skulle avvecklas. Vissa byggnader måste dock behållas tills vidare eller under en övergångstid. Bostadshus nära flygfält nämndes särskilt i detta sammanhang.

Bostadshusen vid F7 i Såtenäs har ännu inte avvecklats, bl.a. därför att bostäderna är belägna nära flottiljen och att den framtida bullersituationen såvitt gäller JAS 39 Gripen inte klarlagts.

Diskussioner har dock förts med företrädare för kommunen om det framtida utnyttjandet, men den pågående bullerutredningen avvaktas för närvarande.

På senare tid har frågan om personalbostäder i statlig regi aktualiserats igen. Inom regeringskansliet bereds för närvarande förslag till en omprövning av beslutet från år 1981.

Mot denna bakgrund anser jag att personalbostäderna vid bl.a. F7 Såtenäs tills vidare bör behållas. Frågan om vem som skall vara huvudman för bostäderna bör övervägas inom ramen för den omprövning av personalbostadsfrågan som jag nämnt.

Anf. 14 BRITT BOHLIN (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för svaret.

Det var ett bra och positivt besked som försvarsministern hade att ge, och det gläder mig verkligen. Det beslut som riksdagen 1981 fattade om avveckling av samtliga dessa statens bostäder har på vissa områden visat sig vara mindre lyckligt.

Jag är också mycket nöjd med att försvarsministern tänker se över frågan om försvarets personalbostäder totalt sett. Jag är medveten om att det finns andra myndigheter – framför allt flygflottiljer – som också är angelägna om att få behålla de personalbostäder som fortfarande finns kvar.

När det sedan gäller frågan om vem som i framtiden skall ha ansvaret för att förvalta dessa byggnader och hur det skall ske vill jag skicka med för-

svarsministern synpunkten, att det av många skäl faller sig naturligt att ansvaret ligger hos den lokala myndigheten. Men den frågan får vi väl anledning att återkomma till.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1990/91:540 om nordiska regler om utlandsregistrerade bilar

Anf. 15 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Elver Jonsson har frågat kommunikationsministern om nordiska regler om utlandsregistrerade bilar. Frågan har överlämnats till mig.

Bakgrunden till problemen med utlandsregistrerade bilar är att det råder stora skillnader i beskattningen av bilar i länderna. Det är mycket billigare att köpa bil i Sverige än i Norge. Norska myndigheter har därför en noggrann kontroll av vilka utlandsregistrerade bilar som kör i landet. Från svensk sida har vi kritiserat den strikta norska tillämpningen av reglerna.

Problemen gäller flera olika situationer och personkategorier. Den i särklass största gruppen är arbetspendlare. Problemet för dessa personer är att de ibland enligt norska regler anses bosatta i Norge, och följaktligen inte kan använda svenskregistrerad bil i Norge, medan de enligt svenska regler är bosatta i Sverige.

Det beslut som Nordiska ministerrådet, i detta fall finansministrarna, fattade så sent som vid ett möte den 27 februari i år syftar främst till att lösa problemen för denna grupp. Det innebär vissa enhetliga principer för var en person skall anses vara bosatt vid tillämpningen av nationella regler om temporär tullfrihet för utlandsregistrerade personbilar. I de fall de nordiska ländernas nationella regler trots allt kolliderar, skall de berörda ländernas myndigheter konsultera varandra. Finansministrarnas beslut kräver i vissa fall ändringar i de nationella författningarna.

Enligt vad jag erfarit har det norska Toll- och Avgiftsdirektoratet fått uppgiften att senast den 10 maj i år, alltså om bara några dagar, inkomma till det norska finansdepartementet med förslag till författningsändringar. Förslaget avses att sedan genomföras så snart som möjligt.

För svensk del bedöms inte några ändringar av de materiella författningarna vara erforderliga.

Vad gäller de bilar som redan har tagits i beslag kan konstateras att saken rör överträdelser av gällande norska regler som handläggs av norska administrativa och judiciella myndigheter. Saken utgör därför en intern norsk angelägenhet.

Vad den svenska regeringen kan göra för att påverka förhållandena i Norge är att verka för att de norska reglerna ändras för framtiden. Sverige har genom olika kanaler gjort klart att vi anser att de norska reglerna, och den strikta tillämpningen av dem, har fått helt orimliga konsekvenser. Ett idogt arbete har utförts av den svenska ambassaden i Oslo och den expertgrupp som tillsatts av Nordiska ministerrådet. En överenskommelse har nu nåtts om att liberalisera reglerna så att arbetspendling skall underlättas. I de

fall de nya reglerna trots allt skapar problem skall konsultationsprocessen tillgripas för att undvika att en enskild människa kommer i kläm mellan två länders skattesystem.

Prot. 1990/91:108

7 maj 1991

Svar på frågor

Anf. 16 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Jag tackar nordiske samarbetsministern, herr jordbruksministern, för svaret. Det var ett långt och i många avseenden bra svar – det inger hopp om att man skall kunna lösa ett minst sagt långlivat och segt problem.

Det är två saker som har varit besvärande. Den ena är tidsutdräkten. Den andra är den faktiska situationen, som statsrådet här också har redogjort för.

Vi har faktiskt varit ganska stolta över den gränslösa samverkan vi har haft i Norden under ett fyrtiotal år i Nordiska rådets regi, och vi har talat om att det inte skall existera gränser. Ändock upplever människor att det plötsligt i vardagsarbetet finns hinder som för de flesta ter sig helt orimliga. Det har funnits exempel på norrmän som har arbetat i Sverige och som inte har fått åka hem till sin bostad med en svensk tjänstebil. Det har gällt svenskar i Charlottenberg som skiftarbetat på Fornebu och plötsligt betraktats som norrmän. Ytterligare ett exempel gäller en person som har lånat sina föräldrars bil. Han blev fast i tullen och blev tvungen att lösa bilen för ett par hundratusen kronor, annars skulle den tas i beslag. Statsrådet har pekat på de orimligheter som finns, och det är bra att de är på väg att rättas till.

Jag kan avslöja, herr talman, att jag några gånger i Nordiska rådet har ställt frågor på detta område. Jag har då ofta fått svar från finansministrarna. Det har inte lett till särskilt mycket genom åren förrän nu i februari, då man sade att det är på gång. Det hade kanske funnits skäl att låta samarbetsministern få ta hand om det här litet tidigare. Då kanske man hade kunnat raska på.

Den 10 maj skall man lämna ett förslag. Kommer det att ta flera månader eller kommer frågan att lösas under den här månaden? Hur ser statsrådet på det? Ligger den slutgiltiga lösningen långt fram i tiden eller är den nära förestående?

Anf. 17 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag hoppas verkligen att det inte ligger långt fram i tiden utan att vi snabbt skall kunna komma till skott med dessa frågor. Jag tror inte att Elver Jonsson och jag har några delade meningar i den frågan. Vi har tack och lov mycket få problem med våra grannländer. Vi har ett bra förhållande till Norge.

På den här punkten har vi dock en klar konflikt med våra norska vänner. Vi tycker att de hanterar den här frågan fel. Jag har personligen sagt det i Norge. Framför allt vår ambassad och ambassadören i Norge har engagerat sig starkt i frågan. Människor som är arbetspendlare och gör ett bra jobb för norska företag eller norska staten kommer här i kläm. Det gäller även personer som arbetar på den svenska sidan. De hamnar i orimliga situationer på grund av de norska bestämmelserna. I Sverige gör vi säkert andra saker som trasslar till livet för andra, och då försöker vi rätta till det.

På den punkt som Elver Jonsson har tagit upp måste vi fortsätta med att

försöka få den norska regeringen att ändra sig i grundfrågan. Vi har nu ändå kommit fram till en dellösning. Det är viktigast för gränspendlarna som jobbar på andra sidan gränsen. För dem känns det här extra orimligt. Vi arbetar för att detta skall lösas så fort som möjligt. Efter det att det norska Tolldirektoratet har kommit med sitt förslag i maj skall vi ta tag i frågan så fort vi kan.

Anf. 18 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Jag tackar för den kompletteringen. Statsrådets mycket klara bekännelse av att det här måste rättas till vill jag uppfatta som en garanti för att lösningen är nära förestående. Det är närmast att beklaga att vi har fått ett exempel på hur vi inte bör hantera en samarbetsfråga. Den har blivit alltför långdragen, och den har till sitt innehåll varit alltför besvärande när vi i andra sammanhang talar om det gränslösa Norden. På den punkten är vi helt ense. Jag tackar för det här beskedet och hoppas på ett lyckligt slut av en långdragen och besvärande fråga.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1990/91:567 om alkoholpolitiken

Anf. 19 Statsrådet BENGT LINDQVIST (s):

Herr talman! Alf Wennerfors har frågat socialministern hur man praktiskt och informationstekniskt skall kunna styra över alkoholkonsumtionen till svagare drycker.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Under år 1989 såldes 228 000 liter alkoholsvagt lättvin och år 1990 såldes 213 000 liter, vilket är en minskning med drygt 6,5 %.

Alf Wennerfors tycks mena att försäljningen av alkoholsvagt lättvin skulle gynnas, om konsumenterna kunde informeras genom annonser.

Huvudregeln är att "särskild måttfullhet" måste iaktas vid marknadsföring av alkoholdrycker. Det innebär bl.a. att utomhusreklam och s.k. direktreklam inte är tillåten. Tidningsannonsering för spritdrycker, vin och starköl som riktar sig direkt till konsumenter är inte heller tillåten. Däremot tillåts annonsering i branschtidningar och tryckalster som tillhandahålls på försäljningsställen. Även viss annan marknadsföring på restauranger och i systembutiker är tillåten under förutsättning att den är måttfull.

Systembolagets konsumentupplysning sker i enlighet med gällande regler och syftar till att ge kunderna en saklig och allsidig information om de varor man säljer så att ett medvetet val mellan olika produkter kan göras. Det innebär att man informerar om sortimentet, bl.a. om alkoholsvagt lättvin som ett alternativ till starkare alkoholdrycker.

Att minska den totala alkoholkonsumtionen och att förskjuta konsumtionen från starka alkoholdrycker till svagare är två viktiga alkoholpolitiska mål. Jag anser inte att det skulle bli lättare att förverkliga våra alkoholpolitiska mål om nuvarande bestämmelser vad gäller marknadsföring av alkoholdrycker luckras upp.

Anf. 20 ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! Jag ber först att få tacka socialministern för svaret. Jag är glad för det som statsrådet sade avslutningsvis, nämligen att det är viktigt att vi försöker styra över konsumtionen från starkare drycker till svagare drycker. Men statsrådet säger också att vi ändå inte kan göra någonting. Det måste kännas som ett dilemma för en socialminister att å ena sidan säga att det är viktigt att styra över konsumtionen men å andra sidan kan, får eller vill jag inte göra det.

Hur i hela världen skall vanliga Svenssons få veta att det finns alkohol-svaga alternativ på Systembolaget? Det var egentligen bara när dessa alternativ introducerades som det stod något rejält om det i tidningarna, och de som då läste det fick information. Sedan har det inte förekommit någon som helst information eller marknadsföring. Hur skall vanliga Svenssons få veta något om detta?

Vin- och spritcentralen satsar mycket stora resurser och ett stort intresse på att få fram ett alkoholsvaga lättvin, och så blir det egentligen bara pannkaka av allt. Drygt 200 000 liter säljs. Jag skulle tro att mellan 50 000 och 70 000 kunder känner till dessa alternativ, köper dem aktivt och tycker att de utgör ett bra alternativ. Det finns säkert 3–4 miljoner konsumenter som inte bryr sig om dessa alternativ. Varför? Jo, de vet inget om dem. Känns det ändå inte som ett dilemma att inte få informera om det här?

Anf. 21 Statsrådet BENGT LINDQVIST (s):

Herr talman! Jag har inga svårigheter att erkänna ett dilemma när jag upplever ett sådant. Här finns naturligtvis ett dilemma som består i att en annonsering av en viss produkt inte nödvändigtvis leder till en överföring av inköpen från en produkt till en annan utan mycket väl kan få effekten att den ökar konsumtionen totalt. Det finns ett dilemma mellan de båda målen att minska konsumtionen totalt och tillämpa ett utbud av åtgärder som leder i den riktningen samtidigt som man skall klara rörelsen från starkare alkohol-drycker till svagare.

Jag tycker också, herr talman, att Alf Wennerfors något underskattar Systembolagets egna möjligheter att informera Medelsvensson när han, som Medelsvensson nog i allmänhet gör, besöker Systembolaget. Är han intresserad av viner har han möjlighet att via Systembolagets egen information i butiken få del av sakupplysningar som också orienterar honom om de svagare lättvinerna. Jag ser det mycket svårt att anträda någon annan väg, eftersom det både gäller att minska konsumtionen totalt och att klara överföringen från starkare till svagare drycker.

Anf. 22 ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! Jag tänkte också komma in på frågan om Systembolaget. Visst har Systembolaget allmänt sett en bra information om sina produkter. Nu talar vi emellertid om ett alkoholsvaga lättvin på 6–7 %, i motsats till det vanliga som är nästan dubbelt så starkt. I går kom det in ett nytt vin på Systembolaget på 2,2 %. Det kommer att röna samma öde som de andra lättvinerna, nämligen att försvinna i all annan information, eftersom vi inte får informera om det på ett bättre sätt än för närvarande.

Informationen om och marknadsföringen av det alkoholsvagare lättvinet är faktiskt ganska dålig ifrån Systembolagets sida. Det är inte särskilt många Medelstenssons som märker något av det, tyvärr.

När folk får höra talas om att man introducerar ett lättvin som är alkoholsvagare, 6–7 %, kanske Medelstenson tror att det inte är lika gott och lika kvalitativt bra, men det är det verkligheten. Varför skulle inte ett svenskt systembolag kunna låta kunderna smaka på detta lättvin? Vad säger statsrådet om det?

Anf. 23 Statsrådet BENGT LINDQVIST (s):

Herr talman! Jag har ingen överblick över hur Systembolaget informerar om de svagare lättvinerna. Som en allmän strävan att få oss att gå över från starkare till svagare drycker, tycker jag dock att det vore bra om Systembolaget hade en aktiv marknadsföring av dessa produkter i sina egna butiker. Däremot tror jag inte att vi skall gå så långt som till provsmakning i systembutikerna. Det tycker jag bryter en svensk tradition på ett ganska påtagligt sätt.

Anf. 24 ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! Vi har brutit så många andra traditioner i Sverige under senare år. Varför skulle vi inte kunna bryta den här? Vad hindrar det? Hur skall Svensson få veta hur det smakar när han inte får prova det?

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1990/91:569 om servicehusboendes rätt att flytta till annan kommun

Anf. 25 Statsrådet BENGT LINDQVIST (s):

Herr talman! Elisabeth Fleetwood har frågat om jag är beredd att med nu vunna erfarenheter uttala mig för laglig rätt för dem som är beroende av servicehusboende att kunna flytta till annan kommun.

Frågan om äldres möjligheter att flytta till bl.a. servicehusboende i annan kommun har behandlats av äldredelegationen i rapporten Ansvaret för äldreomsorgen (Ds 1989:27). Svenska kommunförbundets styrelse beslöt i maj 1989 att rekommendera kommunerna att positivt verka för att äldre personer och personer med handikapp skall ges möjlighet att erhålla servicebostad i annan kommun än hemkommunen.

Jag utgår ifrån att de rekommendationer som utfärdats både när det gäller flyttningar mellan kommuner och mellan institutionsvården inom landstingen följs. Jag finner inga skäl att nu lagreglera en rättighet för den enskilde.

Socialstyrelsen kommer senare i vår att få ett uppdrag som rör uppföljning och utvärdering av äldreformen. I samband med detta uppdrag avser jag också att låta socialstyrelsen belysa hur äldre och handikappade kan utnyttja möjligheten att flytta.

Herr talman! Jag tycker att Bengt Lindqvists svar är chockerande. Om det är någon i denna kammare som skulle kunna eller har chockerat mig lika mycket skulle det i så fall vara Göran Persson som också sitter här i kammaren.

Svar på frågor

Jag väckte min motion år 1987, och jag fick svar 1987 av en enig riksdag som gav regeringen i uppdrag att komma med förslag. Det har nu gått fyra år, och ännu har det inte kommit något förslag. Vi fick i stället förslag om rekommendation. Vi var tre borgerliga partier som reserverade oss för laglig rätt för de svagaste människorna i Sverige att få ställa sig i kö till serviceboende i annan kommun. Man kan ha barn eller andra närstående i en annan kommun. Ni säger nej.

I svaret talar Bengt Lindqvist om vad andra skall göra. Han tar upp att Svenska kommunförbundets styrelse fattade ett beslut i maj 1989 och att socialstyrelsen kommer att få ett uppdrag. Ni har ju fått i uppdrag av riksdagen att komma med ett beslut. För något år sedan sade Bengt Lindqvist till mig att när vi har fått tillräcklig erfarenhet av om denna rekommendation räcker eller inte återkommer vi. Jag har återkommit hela tiden. Vi upptäcker att rekommendationen inte hjälper. De svaga människorna måste ha en lagfäst rätt för att kunna flytta in i ett servicehusboende i en annan kommun. Det är precis som vanligt. Det är de svagaste i vårt samhälle och de små minoriteterna som ni inte bryr er om som drabbas hårdast i socialdemokratins Sverige.

Anf. 27 Statsrådet BENGT LINDQVIST (s):

Herr talman! Jag vill framför allt rekommendera Elisabeth Fleetwood att noga läsa igenom riksdagens beställning till regeringen. Den är nämligen expedierad efter konstens alla regler. Den beställning som riksdagen gjorde gick ut på att vi skall lösa frågan om möjligheten att flytta, men att det i första hand skulle ske på frivillig grund. Det har vi åstadkommit genom de rekommendationer som både landstingsförbundet och Kommunförbundets styrelse nu har fattat beslut om. Därtill har jag sagt att regeringen för sin del är bestämd när det gäller att rätten att flytta mellan olika serviceinrättningar verkligen skall komma till stånd. Om detta frivilliga system inte fungerar – så har riksdagen också uttryckt sig – måste vi ta till andra åtgärder, dvs. lagstiftning.

Jag har åtskilliga kontakter med handikapp- och pensionärsrörelsen såväl ute i landet som centralt. Den här frågan var ganska het under vissa perioder, men jag får inga reaktioner nu. Jag tar det som ett tecken på att dramatiken i alla fall har försvunnit från det här fältet. Förmodligen lever kommuner och landsting nu faktiskt upp till rekommendationerna. Om så är fallet skall vi inte lagstifta, inte heller enligt riksdagens intentioner, eftersom vi har ordnat detta på frivillig grund.

Mitt uppdrag till socialstyrelsen går ut på att man skall utvärdera hur det har fungerat. Jag kan utan vidare säga att om det visar sig att vi får problem och att rätten inte tillgodoses, har jag samma åsikt i dag som jag hade tidigare. Då skall vi lagstifta. Det vet jag att jag också kan få stöd för hos andra partier i riksdagen.

Anf. 28 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! I utskottets betänkande står att det föreligger full enighet om att de hinder som finns för flyttning måste undanröjas. Det är ett allvarligt problem. Gamla och svaga människor måste få denna möjlighet. Det är mycket angeläget att undanröja hinder. Praktiska frågor som möter i detta arbete får inte hindra ett initiativ i frågan. Arbetet måste genomföras skyndsamt eftersom det brådskar med förslag till lösning av frågan. Allt detta står i betänkandet.

Har rekommendationerna, Bengt Lindqvist, varit tillräckliga? Har Bengt Lindqvist tagit reda på det? Att opinionen är tyst måste helt enkelt bero på att den är slagen till slant. Det här gäller som jag säger de svagaste och de som är beroende av att bo i servicebostäder, och de har inte så lätt att tala för sig. Jag tycker därför att vi som arbetar här i riksdagen tillsammans med regeringen skulle kunna fatta ett beslut som medför att dessa människor får en lagfäst rätt. Det är märkligt att Bengt Lindqvist står här och säger: Såvitt jag vet.

Anf. 29 Statsrådet BENGT LINDQVIST (s):

Herr talman! Får jag än en gång upprepa att min avsikt är att nu i vår ge socialstyrelsen i uppdrag att se över hur det här systemet har fungerat. Det har fungerat sedan hösten 1988. Kommuner och landsting bör få någon tid på sig för att visa att man är beredd att följa de rekommendationer som har utfärdats. Jag säger återigen att om det visar sig att systemet inte fungerar – jag har inte fått några signaler nu, fastän jag borde ha fått det med tanke på de kontakter jag har med de människor som det här berör – skall vi naturligtvis inskrida med andra åtgärder, med lagstiftning.

Anf. 30 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Jag tycker också att Bengt Lindqvist borde ha fått signaler. Jag har nu ställt den här frågan så många gånger att jag tycker att Bengt Lindqvist hade kunnat förutse att den skulle komma tillbaka i år också och ha förberett sig.

I vår kommer socialstyrelsen att få ett uppdrag. Varför i hela världen har det inte skett tidigare? Nu har det snart gått fyra år sedan beslutet fattades i riksdagen, och ändå har vi inte kommit längre. Det är riktigt att opinionen håller på att tystna. Alla de som ringde mig och sade att det här är underbart och att de äntligen kunde få upp sin ensamma sjuka mamma till Boden, Piteå osv. har tystnat, eftersom de har gett upp. De tror inte på den socialdemokratiska regeringen längre, och det gör inte jag heller.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1990/91:517 om hemspråksundervisningen

Anf. 31 Statsrådet GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Erkki Tammenoksa har frågat mig om vilka informationsåtgärder jag ämnar vidta för att klargöra att målet om tvåspråkighet ligger fast.

Låt mig inleda med att klargöra regeringens inställning. Internationaliseringen reser nya och växande anspråk på utbildningen i vårt samhälle. Ökade krav kommer att ställas på färdigheterna både i att kunna uttrycka sig på främmande språk och på bättre kunskaper om internationella förhållanden.

Sverige är ett mångkulturellt samhälle som har en betydande resurs i form av invandrare och flyktingar med såväl språklig som kulturell kompetens. Det är regeringens uppfattning att denna kompetens i så stor utsträckning som möjligt skall tas till vara och få möjligheter att utvecklas bl.a. inom skolväsendet.

Regeringens förslag till minskning av sektorsbidraget med hänvisning till den rationaliseringsmöjlighet som finns inom hemspråksundervisningen berör inte målet för verksamheten. Det övergripande målet för skolans hemspråksundervisning och undervisning i svenska som andra språk är alltså att främja aktiv tvåspråkighet. Kommunerna har ansvar för att bereda så många elever som möjligt undervisning i och på hemspråk med målsättningen att vidmakthålla och utveckla kunskaperna så att deras utveckling mot tvåspråkighet främjas. Detta mål är viktigt mot bakgrund av såväl den enskilde elevens möjligheter till en harmonisk utveckling som samhällets behov av språklig kompetens. Kommunerna har också ansvaret för att organisera sin skolverksamhet så att den passar de lokala förhållandena.

I en mål- och resultatorienterad skola måste verksamheten följas upp och utvärderas. Jag underströk vikten av detta i samband med mina förslag vad avser hemspråksundervisningen i årets budgetproposition. Skolverket ansvarar på det nationella planet för detta. Jag avser emellertid också att inom kort ta initiativ till en referensgrupp, med representanter för invandrarorganisationerna, vars uppgift blir att noggrant följa utvecklingen bl.a. mot bakgrund av den oro som frågeställaren ger uttryck för.

Hemspråksundervisning är ett viktigt inslag i den svenska skolan. Den skall planeras och organiseras på samma sätt som övriga ämnen inom skolan. Kraven på kvalitet i undervisningen är lika högt ställda för hemspråket som för andra skolämnen. Hemspråksundervisningen omfattas också av samma system för uppföljning och utvärdering som skolans verksamhet i övrigt. Målen för hemspråksundervisningen ligger fast. Jag hoppas, herr talman, att det hädanefter inte skall behöva föreligga någon tveksamhet på den punkten.

Anf. 32 ERKKI TAMMENOKSA (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret, som faktiskt innehöll positiva besked. Det gäller främst vad statsrådet sade om referensgruppen med representanter för invandrarorganisationer.

Jag medger att det finns skäl för de åtgärder som vidtagits för att effektivisera hemspråksundervisningen. Men därifrån till att skrota hela denna reform, som faktiskt är unik för Sverige, är steget långt. Statsrådet avser inte heller att göra någonting sådant, vilket jag flera gånger har kunnat konstatera.

Fr.o.m. november förra året, då finansministern nämnde hemspråksundervisningen i regeringens besparingspaket, har kommunerna gjort besparingar även i andra avseenden på hemspråksklasser, och i del fall har man

helt lagt ned denna undervisning. Kommunerna har vidtagit åtgärder som berott på att man missuppfattat regeringens intentioner.

Jag vill därför fråga statsrådet om det inte finns anledning att på lämpligt sätt ge kommunerna information om detta. Svaret på min fråga är delvis en sådan information, men det krävs kanske någonting ytterligare. Vad statsrådet säger om denna referensgrupp är jag alltså nöjd med, men min fråga nu är på vilket sätt informationen till kommunerna kan förbättras.

Anf. 33 Statsrådet GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Det är viktigt att förändringar som görs beskrivs på ett korrekt sätt – på den punkten delar jag Erkki Tammenoksas uppfattning.

Vad som hänt är att hemspråksundervisningen i en lång rad kommuner har organiserats på ett sådant sätt att det nästan blivit fråga om enskild undervisning – det har varit en lärare och en elev. Statsbidraget har egentligen stimulerat en sådan ordning. Men detta har gjort att kostnaderna för den här verksamheten har rakat i höjden med en väldig hastighet.

När vi nu ställer krav på att det skall vara minst fem elever i varje hemspråksgrupp, kommer verksamheten att bli mer skolliknande, dvs. hemspråks eleverna sitter tillsammans med andra elever och hämtar in sina kunskaper i detta viktiga ämne. Det innebär också att vi använder resurserna, våra skattepengar, på ett mycket effektivare sätt. Det tror jag är klokt och riktigt, inte minst för hemspråksundervisningens ställning i skolan. Vi kan inte med utgångspunkt i statsbidragstilldelningen ha ett ämne i skolan som särbehandlas på det sätt som tidigare skett med hemspråksundervisningen. Om vi menar allvar med att detta är ett skolämne som skall försvara sin ställning gentemot andra, skall det ha ungefär samma arbetsvillkor som andra ämnen. Vi har då sagt att det bör vara minst fem elever i varje hemspråksundervisningsgrupp.

När riksdagen nu har tagit ställning dels till en neddragning av statsbidraget, dels till förändringar i regelverket för att möjliggöra en rationellare hantering, finns det naturligtvis anledning att gå ut med en ordentlig information till kommunerna och tala om vad det är som gäller.

Jag har hela tiden varit mycket noga med att understryka att hemspråksundervisningen som ämne och som företeelse i skolan icke har ifrågasatts. Hemspråksundervisningen är värdefull och den skall vi slå vakt om. Men hemspråksundervisningen skall bedrivas på samma sätt som annan skolverksamhet. Det är den nya markeringen, och den är jag – precis som Erkki Tammenoksa – mycket angelägen att föra ut till landets kommuner. Det skall vi försöka hjälpa åt med att försöka åstadkomma.

Anf. 34 ERKKI TAMMENOKSA (s):

Herr talman! Med det svaret är jag nöjd, men jag har en följdfråga med anledning av förläggningen av hemspråksundervisning till lördagarna.

Min fråga till statsrådet blir: Vilka andra icke-obligatoriska ämnen kan förläggas till lördagar? Och om man nu lägger hemspråksundervisningen på lördagar, vilket jag misstänker att man vill göra på många håll, eftersom det har kommit klarsignaler om det, hur många kommer då att kunna ställa upp? Kommer det inte att innebära ett slut för denna reform?

Anf. 35 Statsrådet GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Det innebär naturligtvis inte ett slut för reformen. Lördagsundervisningen har tillkommit just mot bakgrunden av att vi har infört kravet att det skall vara fem elever i varje grupp. Det kan ju vara så att man i en kommun har två hemspråkselever på en skolenhet och tre på en annan. Det är svårt att med de nya reglerna ordna undervisningen på var och en av dessa enheter och eleverna bör då kunna sammanföras. En möjlighet som då bör kunna användas är att förlägga den undervisningen på en tid som inte omfattas av den ordinarie skolveckan, exempelvis på lördagar eller efter skoldagens slut. Det är därför vi har öppnat denna möjlighet. Vi vill helt enkelt ge dessa barn och ungdomar ytterligare en chans att få sin undervisning.

Anf. 36 ERKKI TAMMENOKSA (s):

Herr talman! Jag fick inte något svar på min fråga i vilka andra icke-obligatoriska ämnen undervisningen kan förläggas till lördagar. Jag har själv svaret – det finns inga sådana ämnen. Jag tycker inte att lördagsundervisning borde vara det första alternativet för hemspråksundervisningen heller. Jag tycker att det vore värdefullt om statsrådet Göran Persson på ett lämpligt sätt kunde markera att det borde vara det sista alternativet.

Anf. 37 Statsrådet GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Jag betraktar detta som ett alternativ som vi har tillskapat för att ge en möjlighet att ordna hemspråksundervisning när antalet elever på en skolenhet är för litet. Detta alternativ ger alltså möjligheter i vissa fall att få till stånd en grupp som består av fem elever. För andra ämnen där vi har delningstalet fem, t.ex. vissa språk, ger vi för dessa elever inte en andra möjlighet att läsa sitt ämne efter den ordinarie arbetsdagen slut eller på en annan veckodag. Detta är alltså en extra möjlighet som har tillskapats för att ge möjlighet till hemspråksundervisning, även om det är mindre än fem elever på den enskilda skolenheten. När vi tillskapat denna möjlighet har vi betraktat detta som en sistahandslösning, när andra möjligheter inte har stått till buds. Vi har nu öppnat den här möjligheten för kommunerna, och det är nu deras sak att hantera den möjligheten på ett ansvarsfullt sätt.

Anf. 38 ERKKI TAMMENOKSA (s):

Herr talman! Det skall bli mycket intressant att se vad som kommer att hända. Jag hoppas personligen att det inte blir ett s.k. Rinkebysyndrom. I Rinkeby har man ovanligt många invandrabarn, och det kan medföra att det svenska språket inte kommer till användning.

Detta riktar jag inte till Göran Persson utan till allmänheten. Vi har ett klimat i samhället som gör att invandrarfrågorna lätt glöms bort. Situationen har förändrats kolossalt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

Anf. 39 Statsrådet GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Marianne Andersson i Vårgårda, Ingela Mårtensson, Jan Strömdahl och Kaj Nilsson har alla ställt frågor om bildundervisningens roll i den nya gymnasieskolan.

Estetiskt tillval föreslås ingå som ett av nio obligatoriska ämnen i den nya gymnasieskolan med minst 30 timmars undervisning. Detta innebär att den estetiska verksamheten betonas på ett helt annat sätt än tidigare för alla gymnasieskolans elever.

För närvarande får de elever som väljer yrkesförberedande linjer, drygt hälften av de sökande, endast möjlighet att studera bild eller musik genom tillval. Mellan 7–10 % av de studerande på yrkesinriktade linjer har valt ämnet bild som tillval i årskurs 1 under perioden 1973–1988. I årskurs 2 har de senaste åren ca 4 % av eleverna valt bildundervisning som tillval.

Förslaget innebär således att estetisk undervisning kommer att ges till en betydligt större grupp elever än i dag. För den elev som så önskar – och detta avser alla elever i gymnasieskolan – kommer därtill bildundervisningen att kunna bli betydligt större om han eller hon utnyttjar sitt individuella val till bildundervisning.

I detta sammanhang bör också framhållas propositionens förslag om ett estetiskt program. Det estetiska programmet skall efter ett första gemensamt år, där eleverna får möjlighet att pröva olika konstnärliga uttrycksformer, delas upp i tre grenar: konst och formgivning, musik resp. dans och teater. I årskurs 3 kan eleverna sedan välja att specialisera sig på exempelvis bild. Intresset hos eleverna för dagens estetiska utbildningar är stort. Därför räknar jag med att många elever kommer att välja det estetiska programmet.

När det så gäller innehållet har regeringen tillsatt en läroplanskommitté som har, som en av sina uppgifter, att lämna förslag till riktlinjer och modeller för de kursplaner som senare skall utarbetas av skolverket.

Då Marianne Andersson i Vårgårda, som framställt fråga 547, anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav talmannen att Birgitta Hambræus i stället fick delta i överläggningen.

Anförandena nr 40–43 illustrerades med ett antal bilder.

Anf. 40 KAJ NILSSON (mp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Persson för svaret. Jag ställde en fråga tillsammans med mina tre kollegor. Vi är representanter för fyra olika partier. Min fråga gällde egentligen konstbildningens betydelse i det framtida gymnasiet.

Vi har tänkt visa litet bilder för att trycka på betydelsen av bilden, och jag tänker fläta in mina kommentarer under tiden.

Första bilden visar Mona Lisa. Jag har valt henne därför att hon symboliserar vad vi menar med konst – även om hon senare fått en mustasch, är hon

fortfarande fräsch och en symbolbärare av konsten som sådan. Det känner alla människor till.

Den andra bilden visar Sten Sture den yngres död. Jag har valt den för att illustrera en minnesbild ur svenskt historiemåleri som säkerligen etsat sig fast hos åtminstone äldre ledamöter i samband med historieundervisningen i skolan. Den kan bidra till en nationell identitetskänsla och medvetenhet om kulturarvet.

Den tredje bilden visar Midsommardansen med det svenska ljust. Den skildrar vårt dyrbara nationella kulturarv, det specifika svenska naturintresset.

Bild fyra är en modern bild av Evert Lundquist och kallas Boken. Den visar en variant av det nordiska ljust och de enkla tingens betydelse, något som är värdefullt att föra med oss ut till Europa. I t.ex. USA har det svenska måleriet med det nordiska ljust rönt stor uppmärksamhet.

Anf. 41 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Jag ber också att få tacka skolministern för svaret på Marianne Anderssons i Vårgårda fråga.

Mina bilder kan visas i en följd. Jag anar ur skolministerns svar att han ser bildämnet enbart som ett estetiskt intresse, men bild är mycket mer, det är ett språk. Som språk kan det utvecklas och förfinas så att det blir ett allt bättre redskap för tanken och känslan. Vi kan förstå barnen utifrån deras bilder. Deras utveckling avspeglas i deras skapande. Vi lär oss sammanhang bättre när vi har blivit skickligare i att i klar form gestalta ett ämne eller något vi varit med om. Kreativiteten stimuleras av ett utvecklat bildsinne. När man bara uttrycker sig med ord blir tillvaron torftig. Bilden är konkret och uttrycker nyanser som inte kan verbaliseras. Vår kultur präglas av ett alltför torrt teoretiserande. Jag anser att det är ett allvarligt misstag att endast låta bildundervisningen vara ett obligatoriskt ämne inom det estetiska programmet i gymnasiet. Fler än blivande konstutövare behöver lära sig bildens språk. Att inskränka bildundervisningen till de estetiska programmen är ungefär som att anse att undervisning i svenska endast är nödvändig för blivande författare. Och hur skall det t.ex. gå för framtidens arkitekter om inte bild ingår som ett självklart ämne på gymnasiet?

Anf. 42 JAN STRÖMDAHL (v):

Herr talman! Som arkitekt får jag väl säga att om inte jag hade haft den här bildundervisningen hade det varit fullt med arkitekter i riksdagen, för här arbetar vi inte med bild normalt. Situationen är den att bildämnet och bildskapandet har en betydelsefull roll i grundskolan. Man lär sig att arbeta med bild och ord, man lär sig arbeta med ett rikt språk. Bilden som visas nu är ett exempel på vad eleverna i en högstadielklass i Västerås har åstadkommit. Det ger också lärarna i t.ex. bild, svenska eller miljö möjlighet att samarbeta.

Nästa bild: Det finns en tradition i svensk skola där den instruktiva planschen har en plats som ingen glömmar som har undervisats med hjälp av de här planscherna. Genom planscherna som visades i ämnet kristendom lärde jag mig själv t.ex. att de gamla templen inte var några gamla grå trista ruiner,

utan rikt målade och dekorerade palats. Nu är de här planschererna ganska begärliga väggprydnader, som man kan hitta på auktioner.

Nästa bild: Hjärtat, får symbolisera angelägenheten av bild och text tillsammans och en bättre utbildning. Uppslagsverken arbetar mycket med bild och text tillsammans. Det gäller då att förstå och kunna läsa detta.

Vi tar nästa bild. Precis som Birgitta Hambræus sade, behöver tekniker av alla de slag lära sig att arbeta med bilder och förstå dem. Det är någonting man måste kunna för att sedan jobba vidare med datorgrafik och annat som nu är helt dominerande i den tekniska verksamheten.

Jag skulle vilja sluta med följande fråga: Är det så att bildutbildning och bildförståelse inte längre behövs som ett obligatorium i 9:an?

Anf. 43 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Jag tackar Göran Persson för svaret.

Jag tror inte att det är någon som inte vet vad denna bild symboliserar. Gulfkriget kom på ett unikt sätt in i våra vardagsrum med bilder. Bilden ger också en upplevelse av envåldshärskaren Saddam Hussein och hans brutalitet. I detta fall gäller det en tillfångatagen pilot som är neddrogad.

Det fanns också andra bilder från Gulfkriget, t.ex. bilden av den lille pojken som Saddam Hussein klappade på huvudet. Den gav mycket mer information än många ord.

Det fanns också bilder från kriget som vi inte fick se. Vi fick inte se några bilder på skadade människor. Det verkade som om det var ett perfekt krig, ett blodlöst krig.

Vi tar nästa bild. Det finns också andra typer av bilder. Reklamen använder sig väldigt mycket av bilder. Man kan fråga sig vad den här damen har på bilden att göra, men det är också ett sätt att appellera till en viss grupp och befästa könsroller.

Vi tar nästa bild. Barn- och ungdomskulturen har sina bilder. För oss vuxna kan de te sig ganska bisarra. Jag vet inte riktigt hur jag skall tolka den här bilden. Det kanske också förstärker klyftorna mellan olika generationer.

Vi tar nästa bild. Här har vi en annan välkänd man, som kanske presenteras på ett sätt som vi inte är vana vid här i riksdagen. Här ger han mera sken av att vara en antikens filosof, en religiös person, ett uttryck för 1800-talets hjältedyrkan av intellektuella. Det är också ett sätt att presentera politiker.

Anf. 44 Statsrådet GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Det var en bra illustration på hur bilden kan användas i undervisningen. Vi som ofta besöker skolor – det tror jag några av frågeställarna också gör – märker att väldigt många lärare i dag använder bilden på detta sätt i sin undervisning. Vi märker också att väldigt mycket av våra bra läromedel bygger på den kombination av ord och bild som jag tror att Jan Strömdahl pekade på med sin illustrativa bild av hjärtat.

Jag har pratat med en organisation som heter Ord och bildakademien, som har haft en lång rad synpunkter på dessa frågor i sin uppvaktning hos mig. Jag delar uppfattningen att bilden betyder väldigt mycket för eleven och skolarbetet, inte bara som en skönhetsupplevelse, utan naturligtvis också som information. Eftersom bilden i det moderna samhället används som ett

sätt att påverka och föra ut budskap, är det naturligtvis värdefullt att man kan analysera och förstå bilder.

Det har tagits upp en lång rad detaljerade frågeställningar. Beträffande gymnasieskolan lämnar vi ett betydande utrymme till eleverna själva att efter intresse välja inriktning för sina studier. Jag tror att en hel del kommer att välja en komplettering som är estetisk verksamhet utöver program som kanske har en studieförberedande eller yrkesförberedande inriktning. Det kan då vara bild. Exakt hur det kommer att se ut vet vi ju inte i dag. Jag tror nog att bild, konstnärlig verksamhet och estetisk verksamhet över huvud taget kommer att förstärkas i den nya gymnasieskolan. Det är min bedömning. Läroplanskommissionen arbetar med innehållet i de olika kurserna och ämnen. Det är självklart att den kommer att beakta och ta upp den typ av diskussion som vi har fört här i dag. Det föreställer jag mig.

Anf. 45 KAJ NILSSON (mp):

Herr talman! Jag tycker att det svar som statsrådet nu utvecklade är mycket positivt på många områden. Men i det svar som vi från början fick hänvisas det faktiskt endast till tillval. Om man vänder sig mot Europa, som vi gör i allt större utsträckning, kan man se att åtminstone konstutbildning är etablerat på gymnasiet i de flesta länder. När svenska ungdomar kommer dit och möter människor där kommer de inte att kunna möta dem på jämlika villkor på konstområdet, som jag tagit upp här.

Nu kommer alltså ämnet konst- och musikhistoria att skäras ned. Vi undrar då vad man skall göra av ämnet. Det kan inte bara helt slopas. Antingen kan man lägga det i det obligatoriska bildämnet, som vår motion pläderar för, eller i kulturkunskapen, som tydligen har fått mycket litet tid. Det är visst bara två timmar. Jag hoppas att denna kommitté – det blir väl den som får ta ställning till detta – tar upp dessa synpunkter. Jag kan inte finna att detta löses enbart genom tillval.

Anf. 46 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Jag inser att det är trängsel på gymnasiets schema. Det är många ämnen som måste in. Göran Persson säger att lärare använder bilder, men vi skall veta att det då är lärare som egentligen inte kan det språket. Man använder en bild utan att ha kunskap i det. Jag har hört en bildlärare berätta att det är svårt att samarbeta med t.ex. svensklärare – man skulle behöva kunna gestalta också litteratur osv. i bildform – när det bara är en liten del av klassen som är med där. Det är viktigt att vi för att kunna bli fullödiga människor lär oss mer än ett språk; det är viktigt att vi förutom det verbala språket också blir bildade på bildområdet.

Anf. 47 JAN STRÖMDAHL (v):

Herr talman! Jag ser också positiva drag i svaret från statsrådet. Det är helt klart att det i jämförelse med dagens situation finns förbättringar i idéerna för en ny gymnasieskola som är presenterade. Men det som vi försökte peka på, bildens betydelse som likvärdig språkets och textens, innebär att man borde ha samma typ av obligatorium, på samma nivå, som för de språkliga ämnena. I praktiken kommer man i det obligatoriska tillvalet att

ha fyra estetiska ämnen att välja mellan. Jag tror inte att man på det sättet direkt kan jämföra drama och dans med bild. Vi kan ju dansa här i nästa frågestund, men det är kanske inte riktigt detsamma.

Frågan kvarstår. Borde det inte finnas plats för en starkare betoning av bilden som ett obligatorium?

Anf. 48 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! De bilder jag tidigare visade från kriget, ungdomskulturen osv., visar ju också på hur bilden kommit in alltmer och på allt fler ställen och används som ett kommunikationsmedel i det moderna samhället. Man måste då också se det som ett kommunikationsmedel. Jag har tidigare varit inne på tanken att man faktiskt skulle kunna jämställa det med det svenska språket. Nu blir det ju ändå så att många elever kommer att gå ut gymnasieskolan utan att ha någon utbildning i bildämnet, även om skolministern säger att ämnet kommer att förstärkas. I ett demokratiskt samhälle är det inte rätt mot våra elever att de inte också får en skolning i att kritiskt kunna granska en bild och tolka budskapet i en bild. Det tillhör vår demokratiska skola att det skall bli en undervisning för alla. Det har faktiskt blivit en försämring om man ser tillbaka i tiden. Det har blivit sämre och sämre i det svenska samhället när det gäller bildundervisningen. Det blir mindre utrymme för detta i skolan när det i ett bildsamhälle borde bli precis tvärtom.

Anf. 49 Statsrådet GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Låt mig ta det sista först. Den proposition som riksdagen nu behandlar och som frågorna faktiskt anknyter till flyttar ju fram positionerna märkbart för hela elevgruppen när det gäller de estetiska ämnena och där räknar jag in bildämnet.

Sedan har vi den större frågan om hur man ser på bilden som ett sätt att kommunicera. Man kan faktiskt jämställa bilden med t.ex. svenska språket som ett sätt att uttrycka ett budskap, som Ingela Mårtensson gör. Det är bara att konstatera att jag inte har hittat tid för detta, precis som Birgitta Hambræus var inne på i sitt inlägg. Jag har inte hittat tid till att göra den positionsframflyttningen i den timplan som vi har presenterat för riksdagen. Jag tror inte heller att något av era partier kommer att hitta den tiden. Vi kan naturligtvis diskutera bilden här, men det är skoldebattens eviga dilemma att nästan varje ämne i skolan kan motiveras mycket utförligt, men sedan skall det ställas mot andra ämnen. Då måste någonting annat vika i stället. Då vet jag att ni fyra, precis som jag, kommer i en mycket svår avvägningssituation i det här sammanhanget.

Anf. 50 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Det är klart att det är ganska hopplöst att diskutera vad vi skall ta bort i stället osv. Jag tycker ändå att vi kunde vara överens om att det är ett mycket viktigt ämne. Det är ett kommunikationsämne, och det måste finnas plats för det som ett obligatoriskt ämne för alla elever. Om det sedan skall bli en timme i veckan eller hur det skall utformas kan ju diskuteras. Men det skall finnas ett utrymme för alla elever att få någon form av bildundervisning på gymnasieskolan.

Sedan håller jag med dem som har sagt att det estetiska programmet är bra och att det är bra att dessa möjligheter finns. Det är bra att det förstärks på det hållet, men det blir ingen förstärkning när vissa elever fortfarande kommer att gå ut från gymnasieskolan utan att ha någon utbildning i bildämnet.

Prot. 1990/91:108
7 maj 1991

Svar på frågor

Anf. 51 Statsrådet GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! För min del kan jag avsluta med att konstatera att Ingela Mårtensson egentligen sammanfattar debatten på ett bra sätt. Hon sade att det nästan är hopplöst att föra det här samtalet eftersom vi alltid kommer att ställas inför någonting annat. Det är ju detta som är min situation. När krav av det här slaget reses måste jag faktiskt ha modet och kraften att säga att någonting annat får vika i stället. När vi då petar på det andra kommer det andras representanter att ställa frågor till mig i riksdagen och undra varför jag gör detta övergrepp mot deras ämne. Detta dilemma sitter vi i. Jag har gjort en positionsframflyttning i den här propositionen för hela det estetiska området. Det är naturligtvis bra också för bildämnet. Vi kommer inte så långt fram som ni ville, men vi har kommit en bra bit i rätt riktning. Vi har fått en debatt från andra ämnesföreträdare som känner sig missgynnade. Det är skolpolitikens dilemma, hopplöst eller inte.

Anf. 52 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Jag menar att det är hopplöst om vi skall diskutera på det här viset, att vi som anser att bilden skall vara ett obligatorium för alla på gymnasieskolan skall ange vilka timmar som då skall tas bort. Jag tycker att detta är en principdiskussion. Anser vi att bilden har en sådan betydelse i det moderna samhället att det är en demokratisk rättighet för alla att få den utbildningen måste det också finnas plats för den.

Skolministern sade att jag hade gjort en bra sammanfattning, och jag tolkar det som att han också delar min uppfattning att det här är ett viktigt kommunikationsämne. Då måste vi också se till att det finns plats för det.

Jag reagerade litet på det första svaret där det hela tiden talas om estetiskt ämne. Det talas aldrig om i svaret att det är ett kommunikativt ämne. Den attitydförändringen måste vi få till stånd.

Anf. 53 Statsrådet GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Det är bara att titta på läroplanen för exempelvis grundskolan, där framstår hur vi betraktar bildämnet. I det avseendet finns inga delade meningar oss emellan. Det jag vill stryka under är att fördelningen av tid mellan olika ämnen i gymnasieskolan riksdagsbinds. Även om man tycker att skolministern, departementet eller någon annan borde göra avvägningen kommer den förr eller senare till Ingela Mårtensson och hennes kolleger här i riksdagen. Tycker man att bildämnet är så oerhört viktigt hamnar man i det läget – om man inte skall låta skolläret eller skoldagen växa – att man faktiskt måste ha en uppfattning om vad man i stället kan ställa åt sidan. Jag tycker att detta är viktigt. Jag har gjort den här markeringen. Jag har gått så långt som vi nu har orkat. Längre än så här kommer vi inte nu. Skall vi gå längre bör man faktiskt också, för att debatten skall vara rimlig, peka

på vad som bör få lämna plats för det här ämnets tillväxt. Det var min enkla slutsats.

Anf. 54 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Jag kan hålla med om att situationen är bättre när det gäller grundskolan. Där har ju alla undervisning i bild, men däremot finns det inte i gymnasieskolan. Det är lika viktigt att våra gymnasieelever får den här utbildningen och att de utvecklar sitt kunnande och sin kompetens att uttrycka sig med bilder. Det kommer många att göra i framtiden i sitt kommande jobb. Där ingår bilden som en del i de redskap vi har att förmedla budskap med. Då måste alla få den här möjligheten.

Sedan tycker jag inte att det skall vara vår sak här i riksdagen att sitta och diskutera hur många timmar det skall vara hit eller dit. Vi skall kunna uttala oss om vilka som skall vara obligatoriska och vilka ämnen som är viktiga, vilka som är kärnämnen. Det tycker jag att vi kan göra. Men att sitta och peta i timmar hit och dit tycker jag är litet svårt.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1990/91:571 om Göta kanal

Anf. 55 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Sonia Karlsson har frågat mig på vilket sätt jag avser att verka för att Göta kanal även fortsättningsvis kan hållas öppen.

Enligt regeringsbeslut i maj 1984 ålades domänverket att överta förvaltningen av statens aktier i AB Göta kanalbolag. Inför överföringen av aktierna redovisades ett omfattande upprustningsbehov inom bolaget för att möjliggöra fortsatt kanalverksamhet. Vidare angavs att fortsatta driftunderskott i kanalrörelsen inte kunde undvikas.

Mot bakgrund av bedömningen att det var angeläget att slå vakt om Göta kanals värden som kulturminnesmärke och turistled beslutade riksdagen (prop. 1984/85:25, NU12, rskr. 87) samma år efter förslag av regeringen om vissa ekonomiska åtgärder avseende bolaget bl.a. för att trygga den nödvändiga upprustningen av kanalen samt för att täcka förluster i bolaget till följd av underskott i kanalrörelsen. Ett upprustningsprogram innefattande åtgärder under åren 1985–1994 redovisades härvid för riksdagen. Regeringen har därför genom beredskapsmedel, direkta statliga bidrag och nedsättning av domänverkets inleveranskrav på totalt 61,6 milj.kr. hittills bidragit till bl.a. upprustning av kanalen och därmed aktivt medverkat till att den hållits öppen.

I regeringens skrivelse 1990/91:50 om åtgärder för att stabilisera ekonomin och begränsa tillväxten av de offentliga utgifterna redovisas en minskning av utgifterna inom bl.a. industridepartementets område. I min anmälan till budgetpropositionen (prop. 1990/91:100, bil. 14, s. 80) inför budgetåret 1991/92 har regeringen ansett att 15,6 milj.kr. av denna minskning bör tas från anslaget rörande upprustning och driftbidrag till AB Göta kanalbolag. Några medel för upprustning har därför inte föreslagits. Förslaget behandlas

för närvarande inom riksdagen. Jag vill också påminna om att regeringen i propositionen om näringspolitik för tillväxt (prop. 1990/91:87 s. 177) föreslagit en ombildning av domänverket till aktiebolag per den 1 januari 1992. I det sammanhanget kommer en rad olika frågor att behandlas såsom avkastningskravet för det nya bolaget, hanteringen av olika samhällsuppgifter och kulturhistoriskt värdefull egendom. Också frågor om Göta kanalbolaget kommer att behandlas i samband med förberedelserna inför domänverkets bolagisering. Jag kan i detta avseende nämna att regeringen senare denna vecka kommer att ge domänverket och riksantikvarieämbetet i uppdrag att utreda vissa frågor som rör kulturhistoriskt värdefull egendom under domänverkets nuvarande förvaltning. Regeringen kommer i höst att förelägga riksdagen förslag om den närmare inriktningen av bolagiseringen i dessa och andra avseenden.

Avslutningsvis vill jag nämna att domänverket hos industridepartementet begärt avdrag från inleverans för medel till upprustning och driftbidrag till AB Göta kanalbolag. Framställningen bereds för närvarande inom regeringskansliet.

Som framgått är frågor om kanalen aktuella i många sammanhang.

Anf. 56 SONIA KARLSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret.

I svaret hänvisas till bolagiseringen av domänverket. Men det är alldeles för sent att lösa frågan vid årsskiftet. Kanalbolaget behöver pengarna från budgetårets början, dvs. från den 1 januari 1991, för att verksamheten inte skall påverkas negativt. Att man inte fått besked om anslaget har redan i dag inneburit att osäkerhet har skapats om den fortsatta verksamheten.

Sedan säger industriministern att domänverket hemställt om att man skall få göra avdrag för inleverans av medel. Jag förutsätter att detta är möjligt och att regeringen ställer sig positiv till denna framställning om att domänverket får göra avdrag med det som behövs, dvs. 16,9 milj. kr. i 1990 års penningvärde, och att den summan får överlämnas till Göta kanalbolag.

Anf. 57 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Göta kanalbolag är ett dotterbolag till domänverket. Domänverket har alltså ansvaret för verksamheten i detta dotterbolag. I det arbete som nu pågår inför domänverkets bolagisering prövas naturligtvis hur man skall kunna finansiera alla de olika uppgifter domänverket har som inte har direkt kommersiell karaktär. Det är fråga om fritidsverksamhet, fiske, kulturminnen, turism av olika slag samt olika leder, och däribland Göta kanal.

Hur detta skall regleras får regeringen återkomma till riksdagen med. Det kan lösas genom ett avtal mellan staten och domänverket vari bestäms hur man skall lösa dessa uppgifter, vilka konsekvenser det får för avkastningskrav och inleverans till staten av vinstmedel. Det kan även göras på ett annat sätt. Man kan redan i beslutet om bolagisering fastställa ett annat avkastningskrav för domänverket där man tar hänsyn till dessa faktorer. Här finns olika möjligheter.

I den nu aktuella situationen är budgetläget besvärligt, och det har gjort

att vi varit tvungna att se över våra utgifter. Regeringen har då ansett att denna uppgift kan utföras av domänverket. Vi tror att det är bra att man får pröva utgifterna och inte bara få medel från statskassan. Men detta måste naturligtvis också leda till att det tas hänsyn till detta när det ställs krav på lönsamhet osv. i domänverket. Detta får vi återkomma till.

Anf. 58 SONIA KARLSSON (s):

Herr talman! Industriministern säger här att det bara är domänverket som har ett ansvar. Men även regering och riksdag har ett ansvar, eftersom Göta kanal är så speciell ur kulturhistorisk synpunkt och klassad som riksintresse både för friluftslivet och kulturminnesvården. Det är också därför som riksdagen har bestämt att man skall fortsätta att ge medel för upprustning och underhåll t.o.m. 1994/95 med drygt 15,5 milj.kr. per år. Detta är nödvändigt för att kanalen skall kunna hållas öppen.

Får man inte medel från den 1 juli, har man så mycket pengar att man kanske kan klara nästa år. Därefter kan man ur säkerhetssynpunkt inte hålla kanalen öppen, eftersom det underhåll som behövs inte kan göras. Dessutom får man friställa de personer som har särskild kunskap om kanalens underhåll.

Sveriges riksdag beslutade år 1810 att bygga Göta kanal. Jag hoppas att industriministern inte vill vara den som stänger kanalen under 1990-talet.

Anf. 59 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Det är absolut inte min avsikt. Här har satsats över 60 milj.kr. under en period för att upprusta kanalen och göra den mer attraktiv. I planerna ingår att regeringen tillsammans med domänverket skall reda ut hur underhållet skall ske i framtiden. Men av ekonomiska skäl föreslår regeringen inte riksdagen några direkta anslag.

Denna fråga behandlas för närvarande av riksdagen, och vi får se om riksdagen gör en annan bedömning än den regeringen har gjort.

Anf. 60 SONIA KARLSSON (s):

Herr talman! Industriministern sade att det förs samtal med domänverket. Min önskan är att dessa samtal skall leda till att Kanalbolaget får pengar från den 1 juli i år.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1990/91:579 om åtgärder för att minska energiförluster på kraftledningsnätet

Anf. 61 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Krister Skånberg har frågat mig på vilket sätt jag avser att verka för att minska energiförlusterna på kraftledningsnätet.

Kraftföretagens beräkningar visar att överföringsförlusterna uppgick till knappt 10 TWh år 1991. Av detta utgjorde ca 2,5 TWh förluster i storkraftnätet och resten förluster i regionala och lokala nät. I förhållande till den

totala elanvändningen inom landet har förlusterna minskat från ca 10 % år 1973 till knappt 7 % år 1990. Denna effektivisering av överföringen av el är en följd av kraftföretagens och eldistributionsföretagens fortlopande modernisering av det svenska kraftsystemet.

Enligt regeringens uppfattning – vilken senast framhölls i propositionen om energipolitiken (prop. 1990/91:88) – är det elmarknadsföretagens uppgift att med utgångspunkt i den av statsmakterna fastlagda energipolitiken planera och utveckla kraftsystemet så, att landets behov av el blir tillgodosett. Enligt ellagen (1902:71) krävs koncession för överföring och distribution av el. Härvid provas bl.a. företagets lämplighet att utöva sådan verksamhet. Vid prövningen beaktas bl.a. distributionsföretagens ekonomiska möjligheter att genomföra behövliga investeringar och moderniseringar av ledningsnäten. I takt med moderniseringen minskas även de tekniska förlusterna. Enligt min mening behövs inte några ytterligare åtgärder.

Anf. 62 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! Jag tackar industriministern för svaret.

Dessa överföringsförluster, energiförluster, är också ekonomiska förluster för kraftbolagen, elanvändarna och samhället, och de innebär också förluster för miljön. Minskade förluster innebär en bättre resurshushållning. Min fråga är: Är industriministern beredd att tillämpa balansprincipen även på detta område, dvs. att ett kraftföretag skall åläggas att vidta de åtgärder för att frigöra energi som är mest lönsamma? Skulle det visa sig att det finns mer att göra när det gäller att minska effektförlusterna, och det gör det enligt min uppfattning, skall sådana åtgärder få förtur som är mer lönsamma och kostar mindre per kilowattimme än att bygga ut ny elproduktionskapacitet.

Herr talman! Ett sätt att minska energiförlusterna vid överföring är att använda energin effektivare. På så sätt minskar man nätbelastningen. Ytterligare ett sätt att minska nätbelastningen och därmed minska överföringsförlusterna är att kapa effekttopparna. Här finns minst tre sätt att genomföra förbättringar, dels direkta ingrepp i nätet för att minska överföringsförlusterna, dels att använda energin effektivare, dels att kapa effekttopparna. Balansprincipen kan tillämpas vid alla tre sätten. Man väljer det som ger bäst lönsamhet och kostar minst.

Anf. 63 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Det är naturligtvis en viktig uppgift att minska dessa överföringsförluster eftersom man på detta sätt kan komma undan de investeringar som skulle behöva göras när det gäller tillförsel av el. Det är inte bara jag som anser detta, utan detta är en viktig fråga både för kraftföretagen och för distributörerna. Kan man komma bort från överföringsförluster är detta god ekonomi.

Kraftföretagen och distributörerna har ett incitament för att vidta åtgärder, eftersom det i många fall sannolikt är mycket lönsamt. Men oftast kommer lönsamheten fram enbart i samband med att andra investeringar som också kan förbättra ekonomin görs.

Det finns olika elhushållningsprogram. Dessa åtgärder kan ses som en del av dessa. Man arbetar med olika delar, och jag utgår ifrån att de som kom-

mer att arbeta med detta program inom energiverket eller det nya näringspolitiska verket också kommer att granska möjligheterna att utnyttja den besparingsmöjlighet som ligger i att få ner överföringsförlusterna. Detta är naturligtvis helt i linje med det elhushållningsprogram som regeringen kommer att lägga fram. Jag kan inte se att det behövs några ytterligare åtgärder från regeringen i detta läge.

Anf. 64 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! Regeringen kan naturligtvis inte detaljstyra detta område. Vad som är viktigt är att klargöra principerna. Det är därför som jag frågar om balansprincipen.

Regeringen har i sin energiproposition nämnt balansprincipen. Förhoppningsvis har regeringen sett att man i Norge i och med den nya norska energilagen börjat tillämpa en sådan princip och att den tillämpas, även med lagstöd, i ganska stor omfattning i USA, där man kallar det för least cost utilityplanning. Det finns förebilder i andra länder för den princip som regeringen nämnt i propositionen. Men det är så pass löst uttryckt att regeringen borde kunna förstärka den uttryckta viljeinriktningen och göra klart för kraftföretag och användare att detta är en viktig princip.

Detta är en princip som alla tjänar på, nämligen principen att göra någonting så lönsamt, och så litet kostsamt, som möjligt.

Anf. 65 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Det är en helt självklar princip. Om det är billigare att spara än att producera nytt skall man naturligtvis stimulera detta. Jag utgår ifrån att de som skall arbeta med dessa elhushållningsproblem kommer att mer konkret utforma hur en sådan balansprincip skall tillämpas på olika områden inkl. överföring.

Anf. 66 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! Jag vill än en gång tacka för svaret. Jag hoppas att dessa riktlinjer om balansprincipen i den slutliga utformningen blir så klara som möjligt. Detta får naturligtvis också riksdagen hjälpa till med vid behandlingen av betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1990/91:536 om mervärdeskatt på utbildning

Anf. 67 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Görel Thurdin har frågat mig om jag kan redogöra för vad som gäller för skatteplikten till mervärdeskatt på utbildningsområdet. Frågan har ställts mot bakgrund av att riksskatteverket ännu inte meddelat rekommendationer på området och att det föreligger osäkerhet i fråga om skattepliktens omfattning.

Undantaget från skatteplikt för utbildning omfattar varor och tjänster som den som bedriver utbildningen direkt tillhandahåller den som åtnjuter

denna. När det gäller tillämpningen av bestämmelsen ankommer det som bekant inte på regeringen att göra några bedömningar eller uttalanden. Det är skattemyndigheterna som har att tolka lagen och besluta om omfattningen av skattefriheten i enskilda fall.

Det är naturligtvis beklagligt att riksskatteverket ännu inte har meddelat några rekommendationer på detta område. Här delar jag helt Görel Thurdins uppfattning. Enligt uppgift från riksskatteverket kommer dock verket den 17 maj att fastställa allmänna råd och rekommendationer vad gäller mervärdebeskattningen inom bl.a. utbildningsområdet.

Jag är därför inte beredd att, utöver vad som redan finns angivet i propositionen, redogöra för vad som skall gälla på utbildningsområdet.

Anf. 68 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

Jag konstaterar att statsrådet åtminstone delar min uppfattning att det är dåligt att det inte finns några klara regler för dem som bedriver utbildning i landet. Detta gäller även med tanke på utbildningens betydelse. Skattesystemet har i allra högsta grad med rättssäkerhet att göra. Oklara regler skapar osäkerhet, oro och utrymme för ett alltför kraftigt myndighetsutövande, skulle jag vilja påstå.

Ungefär elva månader efter beslutet kommer man med rekommendationer, dvs. nästan ett helt år har gått sedan beslutet fattades här i riksdagen. Statsrådet måste väl ändå tillstå att propositionen inte varit tillräckligt genomarbetad och är dåligt skriven. Utskottet har gått efter skrivningarna och inte förmedlat några tydliga regler, och riksskatteverket har de facto inte vetat vad riksdagen har beslutat. Nog måste väl också statsrådet tillstå att detta är en rättssäkerhet som inte är särskilt bra om regeringen vill ha acceptans för en stor skatteomläggning.

Anf. 69 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Utgångspunkten för lagstiftningsarbetet på detta område har varit att i stort sett samma regler som tidigare skall gälla. Utbildning har tidigare varit befriad från mervärdeskatt och skall vara detta i även i det nya skattesystemet.

Jag anser inte att det begåtts några fel i samband med propositionsarbetet. Däremot har jag sagt att jag beklagar att det i detta fall tagit så lång tid att få fram anvisningar. Detta är nu nära förestående, men det är beklagligt att utarbetande av anvisningar för detta viktiga område har tagit så pass lång tid.

Jag vill också understryka att detta är besvärliga tolknings- och tillämpningsproblem. Det är inte alldeles lätt att klara ut gränsdragningsfrågorna. Efter att tagit del av erfarenheterna på detta område är mitt intryck att kritik ibland kommer från skattskyldiga inte på grund av att det råder oklarhet om vilka bestämmelser som skall gälla, utan därför att man fått besked från skattemyndigheterna men inte gillar innehållet i de besked som givits. Detta har i sin tur föranlett en del kritik.

Anf. 70 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Statsrådets senaste inlägg, åtminstone sista meningen, var alldeles extra ordinarie. Jag har exempel på när man i mervärdeskatteärenden kontaktat skattechefer som sagt: Vi kan över huvud taget inte ge någon upplysning hur ni skall hantera er bokföring eller hur ni skall bete er när ni skickar ut era fakturor. Detta har de sagt när man ringt till dem.

Jag har personligen försökt kontakta både dessa skattechefer och personer som varit i kontakt med finansdepartementet för att kunna arbeta med dessa frågor. Jag har dessutom fått helt olika svar.

De som jag frågat har hävdat att de fått vissa upplysningar från finansdepartementet. Då måste ändå finansdepartementet ha uttryckt åsikter om myndigheternas tolkning. Jag anser därför att statsrådet borde tillstå att propositionen var dåligt skriven. Man har mycket fort hafsat fram ett förslag. Man kunde ha dröjt med detta, eftersom man inte visste hur det skulle hanteras.

Anf. 71 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Jag vet att det ibland uttryckts åsikter om att vi haft för bråttom när det gällt att reformera vårt skattesystem och att vi skulle ha väntat med detta ytterligare en tid. Jag delar inte den uppfattningen. Jag anser att det var brådsakande. Jag anser dessutom att det inte har begåtts några fel på detta område i lagstiftningsarbetet.

Jag vill understryka vad som gäller på detta område lika väl som på andra. Det ankommer inte på regeringen att göra bedömningar och tolkningar av lagreglerna, utan det får göras i sedvanlig ordning av skattemyndigheterna.

Anf. 72 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Jag vill ställa en sista fråga till statsrådet. Är det vanligt och acceptabelt att man inte får veta vad ett riksdagsbeslut innehåller förrän ett år efter det att beslutet fattades?

Anf. 73 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Vi är säkert överens om att det är önskvärt att skattemyndigheterna utfärdar sina tillämpningsföreskrifter så skyndsamt som möjligt, och helst innan reglerna träder i kraft. Men tillämpningen av lagarna måste många gånger prövas genom ett förfarande i vårt domstolsväsende, och det tar med nödvändighet tid. Det råder en osäkerhet innan domstolarna har fällt sitt utslag. Den typen av rättstillämpning är en viktig del av vårt skattesystem, och den kommer vi inte undan.

Anf. 74 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Domstolarna säger egentligen inte sitt förrän efter det att man gjort de första bedömningarna på t.ex. skattemyndighetsnivån, även om det finns ett förfarande med förhandsbesked.

Att domstolarna skall pröva lagstiftningen är en sak, men när man inte ens kan fastställa något slags regel, och det ganska snabbt, visar detta att regeringen inte i propositionen klart och tydligt talat om hur man anser att denna gränsdragning skall göras.

Anf. 75 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Jag skall inte upprepa mig. Jag vill bara slutligen konstatera att det om tio dagar – det råkar vara den norska nationaldagen – kommer ett besked från riksskatteverket på denna punkt. Det tycker jag att Görel Thurdin och jag gemensamt kan glädja oss åt.

Anf. 76 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Jag vet inte om detta är ett mycket glädjande besked för dem som bedriver utbildning och kanske inte intill denna dag har kunnat skriva ut några fakturor. Frågan är ju inte ens klarlagd i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1990/91:538 om skattskyldigheten för visst slag av stiftelser

Anf. 77 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Ingrid Ronne-Björkqvist har pekat på att en viss stiftelse inte befriats från skattskyldighet och begär besked om jag är beredd att verka för skattebefrielse för stiftelser av liknande slag.

Flera förutsättningar måste vara uppfyllda för att en stiftelses skattskyldighet skall kunna begränsas. En begränsning i skattskyldigheten medges bl.a. inte om en stiftelse under längre tid inte bedrivit eller inte kan väntas komma att bedriva verksamhet som skäligen svarar mot avkastningen av stiftelsens tillgångar.

När det gäller den stiftelse som Ingrid Ronne-Björkqvist hänvisar till har frågan om begränsad skattskyldighet prövats av skattemyndigheterna och skattedomstolarna och jag har erfarit att frågan åter prövas i domstol. Jag kan självfallet inte uttala mig om hur jag ser på skattefrågan i detta enskilda fall. Jag kan endast konstatera att stiftelsernas skattskyldighet och övriga beskattningsfrågor som rör stiftelser är föremål för en översyn av stiftelse- och föreningsskattekommittén (Fi 1988:03). Det finns, enligt min mening, inte några skäl att föregripa denna översyn.

Anf. 78 INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Det här är en stiftelse som förvaltas och styrs helt ideellt. Ingen har tagit ut någon ersättning eller betalning eller fått någon förmån från stiftelsen. Avkastningen går till medicinsk forskning; Läkaresällskapet har hittills fått över 100 000 kr. De samlingar som styrelsen vårdar är enligt riksarkivarierna unika och oerhört värdefulla för forskningen, och de bör inte skingras. Det står ju också skrivet i testamentet att de inte får skingras. Genom orimliga skatteregler kan stiftelsen tvingas till konkurs.

Anser statsrådet att det bör finnas förutsättningar för att en sådan här stiftelse skall kunna existera? I så fall måste reglerna ändras. Regeringsrätten behandlade frågan i februari och vägrade då prövningstillstånd. Efter vad jag förstår återstår inte mycket annat än att ändra på reglerna. Detta kan

Prot. 1990/91:108

7 maj 1991

Svar på frågor

man göra genom att ta bort 80-procentsregeln, eftersom den uppenbart slår väldigt orättvist. Man kan också tänka sig att ge generösare avdragsmöjligheter och t.ex. bevilja avdrag för drift och underhåll av den fastighet där de här samlingarna är inrymda.

Anf. 79 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! I fråga om detta enskilda fall varken vill eller kan jag göra någon överprövning av den bedömning som har gjorts av skattemyndigheterna och skattedomstolarna. Enligt vad jag har inhämtat har kammarrätten tidigare prövat frågan, och nu lär en ny prövning pågå i länsrätten. Frågan är alltså ännu inte slutgiltigt avgjord. Detta är det system vi har i vårt land, och vi måste låta sakerna ha sin gång i de enskilda fallen.

Den generella lagstiftningen på detta område är, som jag nämnde, föremål för översyn i stiftelse- och föreningsskattekommittén. Den kommittén väntas bli klar med sitt arbete någon gång nästa år, och vi får då se om det där finns anledning att ompröva lagreglerna på detta område.

Anf. 80 INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp):

Herr talman! Jag förväntar mig naturligtvis inte att statsrådet skall ta ställning i ett enskilt fall, utan min fråga avser just principen när det gäller den här typen av stiftelser, om reglerna skall vara sådana att det är möjligt för dessa stiftelser att existera.

I just det här fallet är det kanske nödvändigt för stiftelsen att gå i konkurs, eftersom man inte klarar av sin ekonomi. Det är en stor tragedi. Det är fråga om två rätttroga människor som gjorde det till sitt livsverk att visa sin omsorg om humanitär välgörenhet. Detta håller nu på att förfuskas. Det är därför brådskande att få veta om det finns i utsikt att en regeländring blir av. I så fall kanske verksamheten kan hållas flytande så länge.

Håller statsrådet med om att reglerna är orimliga för den här typen av stiftelser?

Anf. 81 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Jag instämmer naturligtvis i Ingrid Ronne-Björkqvists bedömning att den här stiftelsen verkar för ett behjärtansvärt ändamål.

När det gäller tolkningen av gällande lagstiftning är det inte förbjudet att beakta de utgifter – i det här fallet för en fastighet – som stiftelsen har. Jag känner inte till de närmare övervägandena hos de myndigheter som hittills har bedömt fallet. Men jag vill alltså understryka att det inte i och för sig är omöjligt att beakta de utgifter stiftelsen har för fastigheten.

Anf. 82 INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp):

Herr talman! Jag är väldigt tacksam för att få den uppgiften. Det som är så oerhört överraskande i de prövningar som har gjorts är nämligen att man inte har fått beakta kostnaden för fastigheten där dessa samlingar är inrymda. Det borde ju rimligtvis vara lika behjärtansvärt att vårda förmögenhet i form av fast egendom som att vårda kapitalet och placera det på ett vettigt sätt. Stiftelsen har, som sagts, förvägrats prövningsrätt av regerings-

rätten, så de människor som nu i många år har ägnat sig åt det här ideella arbetet känner sig rätt uppgivna och förtvivlade.

Prot. 1990/91:108
7 maj 1991

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

14 § Svar på fråga 1990/91:585 om värdet av bilförmån i taxiföretag

Anf. 83 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Karl-Gösta Svenson har frågat mig om jag avser att lägga fram något förslag som innebär att beskattningseffekterna avseende bilförmån i taxiföretag likställs oavsett företagsform och att bilförmånsvärdet relateras till det verkliga nyttjandet.

Beskattningen av förmånsbilar skärptes, för alla som innehar förmån av fri bil, i samband med skattereformen. Liksom tidigare finns dock möjlighet för anställda i taxiföretag att få förmånsvärdet jämkat vid inkomsttaxeringen. Enligt av riksskatteverket utfärdade rekommendationer kan förmånsvärdet jämkas ner till ett halvt basbelopp, för närvarande 16 100 kr. Anledningen till att jämkning medges är de begränsade möjligheter att använda bilen privat som ofta föreligger för innehavare av taxibilar. Samma jämningsmöjlighet för enskilda näringsidkare har av regeringen föreslagits riksdagen i proposition 1990/91:166 om särskild löneskatt på pensionskostnader, m.m.

Jag ser för närvarande inget behov av ytterligare översyn av inkomstskattereglerna rörande förmån av fri bil.

Anf. 84 KARL-GÖSTA SVENSON (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. I den mån ett taxiföretag bedrivs i aktiebolagsform kommer företaget att drabbas av en avsevärt ökad skatte- och avgiftsbelastning i jämförelse med taxiföretag som bedrivs i enskild regi. Jag har sett exempel på att en sådan skillnad kan uppgå till över 20 000 eller t.o.m. 25 000 kr. Jag är därför förvånad över att statsrådet i sitt svar inte alls kommenterar denna olikhet och det faktum att uttaget av moms gör att det blir en sådan väldig skillnad.

Avser verkligen inte statsrådet att återkomma till riksdagen med förslag om att man skall eliminera denna olikhet när det gäller skatter på avgiftsuttag? I den mån regering och riksdag hade följt det moderata förslaget om att förmånsbeskattningen skall relateras till det verkliga nyttjandet av en bil, hade inte den här uttagseffekten uppkommit.

Efter vad jag kan förstå är man på finansdepartementet införstådd med taxiföretagens problem i detta avseende, eftersom vi i skatteutskottet har fått kännedom om att Svenska taxiförbundet redan den 14 februari uppvaktade er och informerade om de här problemen. Det borde ha resulterat i att regeringen presenterade någon form av förslag när det gäller jämkningen för enskilda företag i samband med att man lade fram den aktuella proposition som statsrådet återopar.

Anf. 85 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Som jag i mitt svar konstaterade är vi nu i färd med att åstadkomma likställighet mellan anställda i aktiebolag och egenföretagare när det gäller förmånsvärdet vid inkomsttaxering. Det är riktigt att andra skillnader kvarstår. I själva verket skiljer sig aktiebolag och enskilda näringsidkare åt i en rad avseenden. Detta slår inte entydigt till förmån för den ena associationsformen, utan i vissa fall kan man möjligen hävda att aktiebolag gynnas och i andra fall att enskilda näringsidkare gynnas.

Att åstadkomma total likställighet innebär en mycket stor och mångfasetterad process, och detta får givetvis verkningar som sträcker sig vida utöver taxiföretagen.

Jag vill på ett speciellt område – nämligen vad gäller uttaget av sociala avgifter – säga till Karl-Gösta Svenson att vi för närvarande internt inom finansdepartementet bedriver ett arbete för att se i vilken mån man kan låta jämkade förmånsvärden ligga till grund för uttag av arbetsgivaravgifter i aktiebolag. Vi håller alltså på att undersöka om vi kan få en likformighet även på detta område, men jag är inte i dag beredd att säga om vi med anledning av detta kommer att lägga fram något förslag. Att vi hittills inte har gjort det beror på att vi även har haft en del andra arbetsuppgifter, och något skall vi ju ha kvar att göra också under nästa mandatperiod.

Anf. 86 KARL-GÖSTA SVENSON (m):

Herr talman! Behöver det ta så lång tid som till nästa mandatperiod? Kan vi inte få se något resultat från finansdepartementet i den här viktiga frågan redan under våren? Statsrådet kan väl vara överens med mig om att det just i taxiföretag med begränsade möjligheter att utnyttja förmånen i dag råder en osäkerhet. De som i dag bedriver verksamhet på detta område i bolagsform måste naturligtvis fundera på om de fortfarande skall ha kvar den formen av verksamhet eller om de i stället skall gå över till enskild verksamhet. Detta minskar ju deras skattebelastning rätt avsevärt, eftersom det även berör uttaget av mervärdesskatt – och också det är ju ett mycket stort belopp, eftersom även det baseras på bruttobeloppet.

Det är bra att finansdepartementet utreder frågan, men jag förväntar mig att ni snabbar på arbetet så att ni kan lämna ett besked till oss här i riksdagen och, framför allt, till aktörerna på marknaden.

Anf. 87 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Jag är inte beredd att gå längre än vad jag har gjort. Vi kommer, när vi har analyserat frågan, att ge besked om vilken slutsats vi drar. Men jag är inte i dag beredd att säga vare sig vid vilken tidpunkt vi blir färdiga eller vad resultatet blir. Det får analysen utvisa.

Anf. 88 KARL-GÖSTA SVENSON (m):

Herr talman! Jag vädjar till statsrådet och finansdepartementet att snabba på arbetet för att vi skall slippa en förändring i associationsformen som gör att man flyktar från bolag till enskilda företag.

Anf. 89 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Vi arbetar med stor skyndsamhet. Jag fick nyss kritik för att vi ibland arbetar med *för* stor skyndsamhet. Jag kan bara säga att vi också i fortsättningen skall hålla ett högt tempo.

Prot. 1990/91:108

7 maj 1991

Svar på frågor

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1990/91:543 om handläggningstiden för ärenden om kontant arbetsmarknadsstöd

Anf. 90 Arbetsmarknadsminister MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Roland Larsson har frågat mig vad regeringen avser göra för att förkorta handläggningstiderna när det gäller det kontanta arbetsmarknadsstödet, KAS, så att stödet utbetalas när det verkligen behövs.

Fr.o.m. den 1 juli 1990 koncentreras administrationen av det kontanta arbetsmarknadsstödet till fyra länsarbetsnämnder. Skälet till denna omorganisation var bl.a. att man ville uppnå en effektivare administration. Ansökan om KAS görs skriftligen hos länsarbetsnämnderna i Gävleborgs, Älvsborgs, Gotlands och Blekinge län. Utbetalning sker genom försäkringskassorna. Enligt uppgift från de fyra länsarbetsnämnderna avgörs en inkommen ansökan om kontant arbetsmarknadsstöd normalt inom några veckor. Handläggningstiden styrs här som överallt annars av antalet inkomna ärenden och ärendenas svårighetsgrad. Behöver ett ärende kompletteras kan handläggningstiden självfallet bli längre. Myndigheten är ju då inför sitt beslut beroende av hur snabbt den enskilde kompletterar sitt ärende. Jag vill här understryka vikten av att en sökande håller nära kontakt med arbetsförmedling och KAS-administration för att på alla sätt minimera tiden för åtgärd.

Anf. 91 ROLAND LARSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret. Jag är ganska övertygad om att ministern inte själv är helt på det klara med hur detta i dag fungerar. Jag tror nämligen inte att jag i så fall skulle ha fått det svar jag nu fick. I svaret redovisas ju inte något initiativ i syfte att korta ned handläggningstiderna. Dess värre är det så att de informationer som ligger till grund för arbetsmarknadsministerns svar inte stämmer med verkligheten. Handläggningstiderna är i de flesta fall så långa som jag har angivit i min fråga. Det är faktiskt mera normalt att man får vänta tre eller fyra månader än att det bara tar några veckor – vad nu skillnaden kan bero på.

Detta är för den enskilde ofta ett mycket stort problem. Det rör sig i de flesta fallen om unga människor, kanske ungdomar som nyss har avslutat sin värnplikt och upptäcker att det i dag inte finns något arbete att få. De tvingas då söka denna form av stöd. Det är i regel just den gruppen som drabbas. Att få vänta tre – eller i vissa fall fyra – månader utan att få några pengar innebär naturligtvis ett besvärande försörjningsproblem, vilket i sin tur många gånger gör att man måste vända sig till socialförvaltningen och ansöka om förskott på KAS, vilket i sin tur sätter i gång minst tre–fyra olika administrationer – dels arbetsförmedlingen, dels KAS-administrationen på Got-

Svar på frågor

land, dels socialförvaltningen, dels försäkringskassan, som står för utbetalningen. Alla de här byråkratiska administrationerna skall då valsa omkring i ett system som egentligen borde vara mycket enklare.

Jag tycker att arbetsmarknadsministern borde ta ett initiativ för att korta ned tiderna och verkligen på allvar försöka göra något åt situationen.

Anf. 92 Arbetsmarknadsminister MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Jag tar självfallet alla propåer om att saker och ting går för långsamt och inte fungerar på allvar. Vi har varit i kontakt med alla de länsarbetsnämnder som handhar KAS-administrationen, och ingenstans kunde man peka på exempel på fall där handläggningen hade tagit fyra månader. Man redovisade i stället att det, om det gäller människor som redan är inne i systemet, i princip är fråga om vändande post och att det, om det rör sig om nya ansökningar, i extremfallet kan gå upp till sex veckor innan stödet betalas ut.

Jag hoppas att Roland Larsson, om han har tillgång till andra informationer, vid något tillfälle kan visa dem för mig så att vi kan igenom dem. Det är självfallet mycket allvarligt om en normal handläggningstid är fyra månader eller mer. Det skall inte behöva inträffa om det inte är fråga om att väldigt komplicerade uppgifter, som den enskilde inte får fram, på olika sätt fördröjer eller gör det svårt för myndigheterna att bedöma saken.

Jag skall ta detta på allvar. Om dessa uppgifter är riktiga och problemet är omfattande, så behövs det självfallet ett initiativ. Men jag har inte gjort den bedömningen.

Anf. 93 ROLAND LARSSON (c):

Herr talman! Jag skulle då vilja rekommendera arbetsmarknadsministern att ta kontakt med dem som är sysselsatta inom just KAS-administrationen. Jag tror att de har en kanske något bättre bild av situationen än länsarbetsnämnderna. Det är i varje fall den uppfattning jag har fått efter att ha varit i kontakt med både administrationen på Gotland och länsarbetsnämnden.

Jag känner mig i och för sig ganska nöjd med arbetsmarknadsministerns svar, eftersom jag är övertygad om att det kommer att tas ett initiativ om arbetsmarknadsministern verkligen får reda på hur det ligger till. Det är just den här typen av problem, som unga människor drabbas av alldeles i onödan, som skapar det misstroende mot samhället som vi tyvärr på olika sätt stöter på i politiska sammanhang. Jag tror att vi alla är betjänta av att slippa den här typen av småproblem, som egentligen borde kunna lösas ganska enkelt.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1990/91:563 om arbetslösheten i Sverige vid medlemskap i EG

Anf. 94 Arbetsmarknadsminister MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Per Gahrton har frågat mig vad det finns för sakskäl att tro att Sverige genom EG skulle få minskad arbetslöshet, när danska erfarenhe-

ter och prognoser av EG-expertter tvärtom tyder på att EG-effekten på svensk arbetsmarknad blir en stark ökning av arbetslösheten.

Först vill jag slå fast att arbetslöshetsnivån i ett enskilt land, således också varje EG-land för sig, är starkt beroende av de ambitioner som landet i fråga har när det gäller arbetsmarknadspolitik. I Sverige har vi kanske tydligare än i de flesta andra länder insett vikten av att såväl av fördelnings- som stabiliseringspolitiska skäl ha en väl fungerande arbetsmarknadspolitik, och våra ambitioner på detta område är högre än vad som gäller i EG-länderna. Inriktningen på arbetsmarknadspolitik är hos oss också annorlunda genom att vi prioriterar aktiva åtgärder som skall förhindra utslagning och underlätta återinträdet på arbetsmarknaden i stället för att betala passiviserande kontantstöd.

Det säger sig dock självt att arbetsmarknadspolitik inte ensam kan bära det fulla ansvaret för att vi skall kunna undvika arbetslöshet och klara målet arbete åt alla. Därtill krävs också att vi har en sund ekonomisk utveckling som skapar tillväxt och stärker vår konkurrensförmåga gentemot omvärlden. Detta kommer vi inte att kunna uppnå om vi isolerar oss från våra viktigaste marknader. Ett EES-avtal mellan EFTA-länderna och EG eller ett svenskt EG-medlemskap kommer att aktivt bidra till denna önskvärda ekonomiska utveckling, vilken kommer att göra det lättare för oss att uppnå samsättningsmålen.

Vi har redan nu betydande erfarenheter av samarbete med andra länder när det gäller en gemensam arbetsmarknad. Jag tänker då på det nordiska samarbetet i detta avseende, som också inkluderar Danmark. Jag tror att vi alla är överens om att detta samarbete har fungerat bra och att det inte på något sätt har påverkat arbetslösheten i Sverige negativt, trots att Danmark med sin höga arbetslöshet ingår i denna gemensamma arbetsmarknad.

Slutligen vill jag hävda att man ofta överdriver rädslan för att en gemensam arbetsmarknad med EG skall innebära en ohämmad invandring av arbetskraft till Sverige. Erfarenheterna från EG visar inte på någon påtaglig ökning av arbetskraftens rörlighet över gränserna. För närvarande flyttar varje år ca 0,1 % av befolkningen mellan olika regioner inom EG.

Genom att hålla fast vid vår syn på arbetsmarknadspolitik och vid den fastlagda politiken i EG-frågan finns det enligt min uppfattning sakskäl nog att tro att vi inte kommer att få uppleva arbetslöshet på sådana nivåer som Per Gahrton refererar till.

Anf. 95 PER GAHRTON (mp):

Herr talman! Jag tackar för svaret, som var ganska fritt från sakskäl. Jag tycker att arbetsmarknadsministern verkar polemisera mot partier som lyckligtvis ännu inte finns i riksdagen. För informations skull kan jag säga att vi har motionerat här i riksdagen om att vi skall vidga arbetsmarknaden till att omfatta hela Östersjöområdet och fått förslaget nedröstat av bl.a. socialdemokraterna.

Det här handlar inte om att den gemensamma arbetsmarknaden skulle vara ett problem, utan det är fråga om en gemensam ekonomisk politik, en ekonomisk monetär union, en gemensam riksbank och en gemensam valuta. Har inte ni på arbetsmarknadsdepartementet funderat över vad det kan bero

på att Belgien har 7,75 % arbetslöshet, Danmark 8,75 %, Tyskland 6,25 %, Grekland 9,25 %, Spanien 15,5 %, Frankrike 8,75 %, Irland 16,5 %, Italien 10,25 %, Nederländerna 7,25 % och Storbritannien 7,25 % arbetslöshet, i snitt 8,75 % arbetslöshet? Vad kan det bero på att inget EG-land utom Luxemburg har kommit under 5 % arbetslöshet? Vad är det för sammanhang? Kan det tänkas att det beror på att man har skrivit in i EG-statuterna, i vitboken och i förslagen till en ekonomisk och monetär union att inflationsbekämpningen skall prioriteras så till den grad att den alltid kommer i första hand framför arbetslöshetsbekämpningen? Hur skall Sverige som EG-medlem, som enda unika fantastiska nation som då trots allt inte har något självbestämmande, konkret kunna undvika att drabbas av samma öde som t.ex. Danmark, som har fått en fyrdubbling av sin arbetslöshet sedan Danmark blev EG-medlem? Jag har inte fått något som helst svar på det, inte tillstymmelse till svar utan bara en massa snack om att vi inte skall isolera oss. Hur skall Sverige kunna driva en ekonomisk politik som förhindrar arbetslöshet när Sverige är medlem i EG?

Anf. 96 Arbetsmarknadsminister MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Jag är ledsen om Per Gahrton upplevde detta som bara snack. Jag har faktiskt svarat på Per Gahrtons fråga, skulle jag vilja påpeka. Det är han som i sin fråga har hänvisat till oron att arbetskraften skulle komma att söka sig till de regioner där det finns arbete. Jag tog Per Gahrtons fråga så mycket på allvar att jag faktiskt försökte besvara just den.

Väldigt mycket när det gäller arbetslöshetsnivåerna handlar om, vill jag betona, vilken politik och vilka ambitioner de enskilda länderna har. Det finns inte någon ödesbestämd utveckling – vare sig i Europa eller någon annanstans – som innebär att arbetslösheten kommer att ligga på en viss nivå bara beroende på om man är medlem i EG eller inte. Jag vill betona att Sverige är ett litet land som är extremt beroende av omvärlden, inte minst beroende av exporten. Vi har alltid varit och kommer alltid att vara en del av en större internationell ekonomi, som också omfattar Europa. I den mån detta inger oro har det ingenting med EG-medlemskap att göra. Vi är en del av denna region och denna omvärld oavsett om vi är medlemmar i EG eller inte.

Jag vill vidare betona det som Per Gahrton var inne på i slutet av sitt anförande, nämligen att avgörande för hur vi skall klara vår mycket låga arbetslöshet är vår förmåga att kombinera låg inflation med låg arbetslöshet. Det var det enda sakskäl som Per Gahrton själv angav. Det helt avgörande är om inte bara denna riksdag utan också parterna på arbetsmarknaden inser detta. Vi är i stort sett ensamma i hela Europa om att hävda att det går att få ner arbetslösheten och inflationen samtidigt. Där menar jag att det är vi själva och vår förmåga att lösa våra problem som i slutändan avgör hur hög arbetslöshet vi kommer att ha. Det är inte fråga om att EG skulle vara ett hot, utan det hela beror på oss själva.

Anf. 97 PER GAHRTON (mp):

Herr talman! Jag ställde min fråga på grundval av en förutsättning som man numera uppenbarligen inte kan ha, nämligen att regeringen vet vad EG

är, att regeringen vet att EG har en regeringskonferens om utarbetande av en ekonomisk-monetär union, att det finns förslag framlagda om att man där kommer att ha budgetkontroll och att man enligt Jacques Delors senaste tal också kommer att ha en gemensam riksbank, en gemensam valuta och därmed kommer att inskränka de möjliga ekonomisk-politiska medlen. Jag hade tänkt att jag skulle få en seriös analys av hur detta skall vara förenligt med att Sverige som ett lån i EG-staten skulle kunna föra en självständig ekonomisk politik. Låt mig fråga konkret: Vilka ekonomisk-politiska medel kommer att kvarstå för Sverige när det gäller att föra en aktiv arbetsmarknadspolitik när Sverige blir medlem i EGs ekonomisk-monetära union? Dessutom vill jag fråga: Kan arbetsmarknadsministern garantera att arbetslösheten på grund av EG-anpassningen icke går över 5 %?

Anf. 98 Arbetsmarknadsminister MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Jag har många gånger önskat att jag hade en kristallkula att titta i när det gäller framtiden. Däremot är jag helt övertygad om att det allra viktigaste när det gäller nivån på arbetslösheten i Sverige är den ekonomiska styrka och tillväxt som vi kommer att ha i vårt land på 90-talet. Vidare är det av helt avgörande betydelse vilka ambitioner vi har i vårt land när det gäller att icke acceptera öppen arbetslöshet. Det är också helt avgörande hur väl vi lyckas vara med och vara en del när det gäller omstruktureringen av vårt näringsliv, bidra till att höja kompetensen och få rum med investeringar och öka tillväxten. Den del som Per Gahrton nu frågar om finns inte nämnd i hans fråga, och det vill jag betona. I frågan talar han om danska erfarenheter och rörligheten. Och det var detta som jag tog på allvar också i mitt svar. Jag vill fråga Per Gahrton i vilken mån Per Gahrton tror att vi i Sverige genom en isolerad politik skulle ha större förutsättningar att klara våra höga ambitioner på sysselsättningsområdet än vi får när vi blir en del av Europa.

Anf. 99 PER GAHRTON (mp):

Herr talman! Det skulle gå åt pipan om vi isolerade oss. Just därför förordar vi inte heller det. Däremot har vi läst geografi och vet att Sverige redan är en del av Europa. Vi kan därför inte bli det som vi redan är. Men när man ställer en fråga till en arbetsmarknadsminister utgår man självfallet från att hon känner till elementa om ekonomisk-finansiell politik och att man inte skall behöva undervisa om att EG är på väg att bli en ekonomisk-monetär union, vilket innebär allt det som jag har räknat upp här tre fyra gånger. Och det är detta som saken handlar om, och det är det som är de danska erfarenheterna redan innan den unionen är färdig. Men jag kan alltså inte få svar på två sådana konkreta och uppenbara följdfrågor som vilka ekonomisk-politiska medel som kommer att återstå för en svensk regering när det gäller att bekämpa arbetslöshet när Sverige eventuellt blir medlem i EGs ekonomisk-monetära union och om Sveriges arbetsmarknadsminister kan garantera att vi inte får en större arbetslöshet än en för svenska förhållanden oerhört stor på 5 % om Sverige blir medlem i EG.

Anf. 100 Arbetsmarknadsminister MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Jag skall kortfattat kommentera detta. Jag vill betona att den ekonomiska politik som vi i Sverige nu bedriver, den inflationsbekämpning

som vi nu bedriver, den omställning av den ekonomiska politiken för att öka tillväxten i vårt land som vi nu bedriver och den arbetsmarknadspolitik som vi nu bedriver för att öka kompetensen hos både de anställda, de arbetslösa och allmänt i näringslivet i Sverige är det som kommer att avgöra vilka arbetslöshetsnivåer som vi kommer att få i Sverige – detta vid sidan av vilka ambitioner den regering som kommer att styra Sverige under 90-talet och som också kommer att föra in Sverige i EG kommer att ha. Det är dessa faktorer som är helt avgörande för vilka arbetslöshetsnivåer vi kommer att få i Sverige.

Jag hoppas att Per Gahrton inte behöver undervisa mig vare sig om arbetsmarknadspolitik eller om EG. Däremot tror jag att vi alla har oerhört mycket att lära om och av EG men också lära ut till EG. Jag är väl medveten om att Sverige är en del av Europa. Men att vi kommer att vara påverkade på ett helt annat sätt under 90-talet, det är helt riktigt. Men i slutänden är det vi som avgör.

Anf. 101 PER GAHRTON (mp):

Herr talman! Vad arbetsmarknadsministern uppenbarligen inte vill ta i sin mun, föra till protokollet och eventuellt någon gång till svenska folket är att det inte är nog med att vi inte kan devalvera – det spelar en mindre roll eftersom det inte är någon bra modell. Men vi kommer inte heller att kunna använda ränteinstrumentet. Vi kommer inte att kunna budgetbalansera som vi vill. Vi kommer över huvud taget inte att kunna föra en Keynesiansk ekonomisk politik. Vi kommer inte att kunna balansera konjunktursvängningarna med en självständig svensk ekonomisk-finansiell politik, eftersom vi kommer att vara ett län i den ekonomisk-monetära unionen. Det är ju det som det handlar om. Hur skall Sverige som enda delstat i EG kunna ha en väsentligt lägre arbetslöshet än alla de andra länderna? Det är min grundfråga, och den kommer vi att ställa till regeringen om och om igen, och den har jag inte fått något svar på.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på fråga 1990/91:584 om formerna för polissamarbete inom EG

Anf. 102 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON (s):

Herr talman! Gudrun Schyman har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder för att få till stånd en öppen diskussion kring frågor om polissamarbetet inom EG.

Mitt svar på frågan är ja.

Jag har i skilda sammanhang redovisat vad den ökade internationaliseringen kan innebära både när det gäller utvecklingen av den gränsöverskridande kriminaliteten och i fråga om det internationella polissamarbetet. Bl.a. har jag redovisat Sveriges kontakter med den s.k. TREVI-gruppen och dess arbete, där frågor om europeiskt polissamarbete diskuteras. Jag har i den proposition om förnyelse inom polisen (prop. 1989/90:155) som lades

fram förra våren för riksdagen lämnat en redovisning av aktuella frågor om det internationella polis-samarbetet.

Rikspolisstyrelsen har publicerat en särskild rapport om europeiskt polis-samarbete efter 1992. Även sÄpokommittén (SOU 1990:51) har belyst frågor om internationellt samarbete i sitt slutbetänkande från förra sommaren.

Om Gudrun Schyman anser att de här frågorna har debatterats för litet, kan detta bero på att det till en del handlar om ganska svåra frågor. Men för våra möjligheter att bekämpa brottslighet, särskilt vad gäller narkotika och organiserad kriminalitet, är internationellt samarbete på polisområdet av avgörande vikt. Självfallet bör vi föra en öppen debatt om både de möjligheter vi har och de problem vi väntar.

Då Gudrun Schyman, som framställt frågan, anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav talmannen att Bengt Hurtig i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 103 BENGTHURTIG (v):

Herr talman! Jag får Å Gudrun Schymans vägnar tacka för svaret.

Redan det EES-avtal som kommer att bli fÄrdigt kanske redan under detta År kommer att innebÄra en ökad fri rörlighet och minskad grÄnskontroll när det gäller vårt land. SÄvitt jag kan bedöma kommer det redan ganska snart att leda till ett ökat behov av polis-samarbete, eftersom man i dag kan genomföra grÄnskontroller utan att misstänka folk för något speciellt och på det viset få en naturlig kontroll av narkotikaflödet och den organiserade kriminaliteten.

SÄrskilt narkotikaflödet är något som oroar stora grupper, inte minst folk från den landsända som jag kommer ifrån, nämligen Norrland. Där avvecklar man nu en hel del tjänster inom tullväsendet, vilket tydligen ligger i linje med detta.

Jag tror inte att vi får underskatta denna problematik. Nu vrÄker de syd-amerikanska knarkproducenterna in knarket till Europa. Och det förs, sÄväl i USA som i VÄsteuropa, en debatt där man från nyliberalt håll för fram tanken att detta i större eller mindre utstrÄckning borde slÄppas fritt. Det är en risk som vi måste vara klart medvetna om och föra en öppen debatt om.

TREVI-samarbetet som nämndes handlar om kamp mot terrorism, radikalism och internationellt våld. Man kan fråga sig vad detta med radikalism kommer att innebÄra. Kan civilministern garantera att t.ex. husockupanter och trÄdkramare inte kommer att registreras inom det här systemet?

Anf. 104 Civilminister BENGTHÅ JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag har inte uppfattningen att det förhållandet att grÄnskontrollen minskar på något sätt förÄndrar situationen. Den innebär att vi i vissa sammanhang får ett Ännu större problem Än vi har. Men vi har ju i dag en grÄnsöverskridande kriminalitet som är mycket omfattande. Naturligtvis stÄller jag mig litet undrande inför Gudrun Schymans och Bengt Hurtigs sätt att stÄlla frågorna: att det är bara problem med att närma sig EG på det här området. Vi har sedan en lång tid tillbaka mycket stora problem med internationell kriminalitet, terrorism och narkotika, vilket Bengt Hurtig berörde.

Prot. 1990/91:108
7 maj 1991

Svar på frågor

Skall vi ha någon chans att komma åt de internationella ligorna och spåra dem som begår mycket svåra våldsbrott runt om i världen och då framför allt i Europa, måste vi ha ett internationellt samarbete. Jag tycker att den här diskussionen är intressant och viktig, men den måste föras med utgångspunkt i att det här rör sig om ett stort problem som måste lösas. Det internationella samarbetet är då mycket viktigt för att man skall kunna lösa problemet.

Anf. 105 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! Självfallet är det ett viktigt problem, och naturligtvis måste det vara ett internationellt samarbete. Följden måste emellertid bli att man kommer att tvingas släppa in andra länders polis för att utföra ett arbete som egentligen tidigare grundlagsenligt har åvilat den svenska poliskåren. Frågan är om detta kommer att vara möjligt utan att vi ändrar grundlagen, och då blir följden att samarbetet under en period inte kommer att fungera eller vara särskilt effektivt.

Jag noterade att man i det avtal som nu har träffats mellan de sex drar upp riktlinjer för polissamarbetet. Såvitt jag förstår kommer polisen att kunna gå in över gränserna i de olika länderna. Trycket på Sverige kommer naturligtvis att öka. Vidare konstaterar jag att civilministern sade att vi bör föra en öppen debatt, men frågan gällde vilka åtgärder som bör vidtas för att en sådan debatt skall kunna föras.

Anf. 106 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON (s):

Herr talman! I den proposition som förra våren framlades om polisarbetet redogjorde jag ganska utförligt för det polisarbete som pågår internationellt. Vidare har jag redovisat vilka riktlinjer som bör gälla för polissamarbetet. Vänsterpartiet hade en delvis avvikande inställning och var, som jag uppfattade det, mindre intresserat för internationellt samarbete. Jag tror att detta i så fall beror på att man inte riktigt studerar de problem som man möter. Beträffande det arbete som har bedrivits inom t.ex. TREVI-gruppen – där Sverige inte deltar som ledamot men som en stat som har intresse av att följa arbetet – vill jag säga att det har varit till stort gagn att vi har fått delta. Jag tror att det är mycket viktigt att vi även framdeles intar attityden att Sverige bör delta. Det föreligger ett egenintresse av att bekämpa den internationella kriminaliteten.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Proposition

1990/91:193 Ändrade villkor för vissa bostadslån

19 § Kammaren åtskildes kl. 16.48.

Prot. 1990/91:108

7 maj 1991

Förhandlingarna leddes av talmannen.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Tisdagen den 7 maj

1 § Förlängd ledighet	1
2 § Svar på fråga 1990/91:570 om bibliotekarieutbildningen	1
Utbildningsminister Bengt Göransson (s)	
Lars Sundin (fp)	
3 § Svar på fråga 1990/91:589 om samiskspråkiga tolkar, m.m.	3
Utbildningsminister Bengt Göransson (s)	
Martin Olsson (c)	
4 § Svar på fråga 1990/91:558 om personalbostäderna vid Såtenäs flygfottilj	5
Försvarsminister Roine Carlsson (s)	
Britt Bohlin (s)	
5 § Svar på fråga 1990/91:540 om nordiska regler om utlandsregistre- rade bilar	6
Jordbruksminister Mats Hellström (s)	
Elver Jonsson (fp)	
6 § Svar på fråga 1990/91:567 om alkoholpolitiken	8
Statsrådet Bengt Lindqvist (s)	
Alf Wennerfors (m)	
7 § Svar på fråga 1990/91:569 om servicehusboendes rätt att flytta till annan kommun.	10
Statsrådet Bengt Lindqvist (s)	
Elisabeth Fleetwood (m)	
8 § Svar på fråga 1990/91:517 om hemspråksundervisningen	12
Statsrådet Göran Persson (s)	
Erkki Tammenoksa (s)	
9 § Svar på frågorna 1990/91:547, 549, 550 och 551 om konst och bild i gymnasieskolan	16
Statsrådet Göran Persson (s)	
Kaj Nilsson (mp)	
Birgitta Hambræus (c)	
Jan Strömdahl (v)	
Ingela Mårtensson (fp)	
10 § Svar på fråga 1990/91:571 om Göta kanal	22
Industriminister Rune Molin (s)	
Sonia Karlsson (s)	
11 § Svar på fråga 1990/91:579 om åtgärder för att minska energiför- luster på kraftledningsnätet	24
Industriminister Rune Molin (s)	
Krister Skånberg (mp)	
12 § Svar på fråga 1990/91:536 om mervärdesskatt på utbildning	26
Statsrådet Erik Åsbrink (s)	
Görel Thurdin (c)	

13 § Svar på fråga 1990/91:538 om skattskyldigheten för visst slag av stiftelser	29	Prot. 1990/91:108 7 maj 1991
Statsrådet Erik Åsbrink (s) Ingrid Ronne-Björkqvist (fp)		
14 § Svar på fråga 1990/91:585 om värdet av bilförmån i taxiföretag	31	
Statsrådet Erik Åsbrink (s) Karl-Gösta Svenson (m)		
15 § Svar på fråga 1990/91:543 om handläggningstiden för ärenden om kontant arbetsmarknadsstöd	33	
Arbetsmarknadsminister Mona Sahlin (s) Roland Larsson (c)		
16 § Svar på fråga 1990/91:563 om arbetslösheten i Sverige vid medlemskap i EG	34	
Arbetsmarknadsminister Mona Sahlin (s) Per Gahrton (mp)		
17 § Svar på fråga 1990/91:584 om formerna för polissamarbete inom EG	38	
Civilminister Bengt K Å Johansson (s) Bengt Hurtig (v)		
18 § Bordläggning	40	

